

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЦЕНТР ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

КАФЕДРА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ імені М. П. ДРАГОМАНОВА

НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ НАПРЯМ
(декоративно-ужитковий та образотворчі профілі)

Випуск 2

Київ - 2016

3

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(лист від 08.04.2016 р. № 1/11-4658)*

Загальна редакція

Шкура Г.А., Биковський Т.В., канд. пед. наук, доцент

Авторський колектив

Андрійчук С.А., Василянська І.О., Вовченко О.П., Войчук Н.В., Воронов В.І.,
Воронова Л.В., Воронкова В.С., Головань М.Д., Гром Г.Л., Дмитрук А.М.,
Зубанова Н.І., Каплан Р.М., Каплаух І.О., Кікцьо І.В., Кустарова Т.М.,
Мельник В.П., Ніколайко Н.Ю., Полуміскова Л.В., Пренко О.І., Примак Т.С.,
Рідна О.М., Солоненко Н.А., Сук Л.Е., Турукіна Л.В., Фетісова О.А.,
Штаманетян Т.П.

Рецензенти

Кардаш Н.В., доцент кафедри позашкільної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Народний майстер з української вишивки, член Національної спілки майстрів народного мистецтва України, канд. пед. наук, доцент;

Кузан Н.І., канд. пед. наук, доцент кафедри машинознавства та основ технологій Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, заслужений майстер України.

Навчальні програми з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку: вип. 2 / за ред. Биковського Т.В., Шкури Г.А. – К.: УДЦПО, 2016. – В. 2. – 267 с.

У збірнику представлено програми з художньо-естетичного напрямку позашкільної освіти декоративно-ужиткового та образотворчого профілів навчання.

Видання розраховано на педагогічних працівників позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, спеціалістів, які займаються питаннями позашкільної освіти.

© Український державний центр позашкільної освіти, 2016
4

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВИЙ ПРОФІЛЬ.....	
6 Навчальна програма бісероплетіння	
.....6.....	Навчальна програма бісерного
рукоділья	20 ..
Навчальна програма	
виготовлення виробів із бісеру.....	30
Навчальна	
програма виготовлення іграшок.....	48
Навчальна програма виготовлення іграшок-сувенірів.....	
56	Навчальна програма виготовлення української народної іграшки
.....	67
Навчальна	
програма гільйонування	
.....74.....	Навчальна програма художньої
вишивки.....	89
... Навчальна програма	
писанкарства.....	96
Навчальна	
програма гончарства	109
Навчальна програма аплікації із соломки.....	
120	... Навчальна програма конструювання та моделювання

одягу.....	128 ...	Навчальна програма ткацтва	142
Навчальна програма різьблення по дереву.....			
152	.	Навчальна програма флористики та живопису.....	170
Навчальна програма народної творчості	183		

ОБРАЗОТВОРЧИЙ ПРОФІЛЬ

Навчальна програма основ художнього мистецтва.....				196
Навчальна програма студії образотворчого мистецтва.....				
206	Навчальна програма образотворчого мистецтва	217	Навчальна програма декоративно-образотворчого мистецтва	226
Навчальна програма живопису.....				244
Навчальна програма прикладної графіки				257 ...

5

ВСТУП

Формування творчої, ініціативної, національно свідомої особистості вимагає якісного навчально-виховного процесу. Зміст освіти в позашкільних навчальних закладах має відображати справжню історію, мистецтво, культуру, символіку, природу рідного краю, всієї України та забезпечувати можливості постійного духовного самовдосконалення особистості, формування її інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності суспільства.

Основною метою художньо-естетичного напрямку позашкільної освіти є розвиток особистості в процесі занять художньою творчістю, формування пізнавальної, практичної, творчої і соціальної компетентностей у дітей та молоді.

У цьому збірнику представлено навчальні програми з художньо естетичного напрямку: декоративно-ужитковий та образотворчий профілі. Навчальні програми позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку розроблені з урахуванням основних положень Закону України «Про позашкільну освіту», Положення про позашкільний навчальний заклад, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.05.2001 р. № 433, вимог Порядку надання навчальній літературі, засобам навчання і

навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки від 17.06.2008 р. № 537, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10.07.2008 р. за № 628/15319.

Ці навчальні програми можуть використовуватися в державних, комунальних, приватних позашкільних навчальних закладах; центрах позашкільної освіти, в позаурочний та позанавчальний час у загальноосвітніх навчальних закладах незалежно від підпорядкування, типів і форм власності, в тому числі школах соціальної реабілітації, міжшкільних навчально виробничих комбінатах, професійно-технічних та вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації; гуртках, секціях, клубах, культурно-освітніх, спортивно-оздоровчих, науково-пошукових об'єднаннях на базі загальноосвітніх навчальних закладів, навчально-виробничих комбінатів, професійно-технічних та вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації; клубах та об'єднаннях за місцем проживання незалежно від підпорядкування, типів і форм власності; культурно-освітніх, фізкультурно-оздоровчих, спортивних та інші навчальних закладах, установах; фондах, асоціаціях, діяльність яких пов'язана із функціонуванням позашкільної освіти тощо.

Розроблені програми є орієнтовними. Відповідно до організаційно педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни до навчальних програм.

За цими програмами можуть проводитися заняття в групах індивідуального навчання та групової роботи, які організовуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства

6

освіти і науки від 10.12.2008 р. № 1123.

Збірник програм підготував авторський колектив під редакцією Г.А. Шкури, Т.В. Биковського, а саме:

- Навчальна програма бісероплетіння (М.Д. Головань, В.П. Мельник);
- Навчальна програма бісерного рукоділля (І.В. Кікцьо, В.П. Мельник);
- Навчальна програма виготовлення виробів з бісеру (Т.М. Кустарова, І.О. Василянська, В.П. Мельник);
- Навчальна програма виготовлення іграшок (Т.С. Примак, В.П. Мельник);
- Навчальна програма виготовлення іграшок-сувенірів (І.О. Каплаух, Л.Е. Сук);
- Навчальна програма виготовлення української народної іграшки (О.П. Вовченко, І.О. Василянська, В.П. Мельник);
- Навчальна програма гільйошування (Т.П. Штаманетян, Н.В. Войчук);
- Навчальна програма художньої вишивки (А. М. Дмитрук, В.П. Мельник);
- Навчальна програма писанкарства (Л.В. Турукіна, І.О. Василянська, В.П. Мельник);
- Навчальна програма гончарства (Л.В. Воронова, В.І. Воронов, В.П. Мельник);
- Навчальна програма аплікації із соломки (Л.В. Полуміскова, В.П.

Мельник);

– Навчальна програма моделювання та конструювання одягу (Р.М. Каплан, В.П. Мельник) ;

– Навчальна програма ткацтва (Г.Л. Гром, Н.І. Зубанова); – Навчальна програма різьблення по дереву (С.А. Андрійчук, В.П. Мельник) ;

– Навчальна програма флористики та живопису (О.А. Фетісова, Н.Ю. Ніколайко);

– Навчальна програма народної творчості (В.С. Воронкова, В.П. Мельник); – Навчальна програма основ художнього мистецтва (І.В. Вержбицька, Н.О. Богусевич);

– Навчальна програма образотворчого мистецтва (О.А. Москаленко, С.М. Кравченко, Л.В. Мочалова, Н.Ю. Ніколайко);

– Навчальна програма студії образотворчого мистецтва (А.О. Филипенко, І.О. Василянська, В.П. Мельник);

– Навчальна програма образотворчого мистецтва (Н.І. Гуменюк, Н.І. Зубанова);

– Навчальна програма декоративно-образотворчого мистецтва (О.Ю. Кононенко, Л.О. Мілованова, Н.В. Войчук);

– Навчальна програма живопису (Т.В. Воробей, Н.В. Войчук); –

Навчальна програма прикладної графіки (Г.В. Бурдакова, Н.В. Войчук).

7

ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВИЙ ПРОФІЛЬ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА БІСЕРОПЛЕТІННЯ

Початковий, основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У сучасних умовах бісероплетіння є надзвичайно популярним видом декоративно-ужиткового мистецтва, який активно відроджується і розвивається. Заняття бісероплетінням є не тільки бажаним, але корисним і важливим у всебічному розвитку дітей.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості у процесі опанування бісероплетіння.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей: пізнавальна – основні поняття та знання, які стосуються бісероплетіння;

практична – оволодіння уміннями та навичками виготовлення виробів з бісеру у вивчених техніках;

творча – розвиток творчих здібностей, просторової уяви та фантазії, формування естетичних смаків вихованців;

соціальна – виховання дбайливого і шанобливого ставлення до народних традицій, популяризація бісероплетіння.

Навчальна програма з бісероплетіння художньо-естетичного напрямку декоративно-ужиткового профілю позашкільної освіти розрахована на дітей

віком від 7 років.

Програмою передбачено навчання дітей у групах початкового, основного та вищого рівнів. На опрацювання матеріалу відводиться така кількість годин:

початковий рівень – 144 год. (4 год. на тиждень);

основний рівень – 144 год. (4 год. на тиждень);

вищий рівень – 216 год. (6 год. на тиждень).

Зміст програми інтегрує знання гуртківців з історії, народознавства, креслення, трудового навчання, образотворчого мистецтва. Основним матеріалом для гурткової роботи є бісер та його різновиди. Залежно від рівня підготовки та року навчання ще можуть використовуватися лелітки, кабошони з натурального та штучного каміння тощо.

Вивчаючи ази бісероплетіння, опановуючи різні техніки та прийоми роботи, вихованці вчаться визначати якість бісеру, правильно підбирати його розміри відповідно до техніки виготовлення та призначення майбутнього виробу. Необхідно пам'ятати, що від якості матеріалу залежатиме естетичний вигляд робіт гуртківців, а доброякісна, акуратна робота є великим стимулом у досягненні вершин творчості. На заняттях особливу увагу слід приділяти вивченню й дотриманню правил техніки безпеки, правильному поводженню з ріжучим інструментом та голками.

8

У гуртку вихованці оволодівають різноманітними техніками бісероплетіння: нанизуванням, плетінням, наклеюванням, декоруванням, обвиванням, викладкою, вишивкою та ткацтвом, вивчають основні закони композиції та кольорознавства, історію бісероплетіння й новітні тенденції у виготовленні сучасних прикрас.

Програма початкового рівня розрахована на однорічне навчання, під час якого діти мають засвоїти ази мистецтва бісероплетіння. Навчання доцільно розпочинати з найпростіших технік бісероплетіння: паралельного плетіння, а також плетіння петельками та дугами; навчання низання бісером з найпростіших силянок: хрестиком, ліхтариком, решітками. Техніки виконання поступово ускладнюються. Початковий рівень передбачає навчання гуртківців користуванню схемами для бісероплетіння; вони опановують самостійну розробку схем і використання їх на практиці.

Програма основного рівня передбачає поглиблене вивчення теоретичних основ і послідовне опанування вихованцями різноманітних технік бісероплетіння. Вона націлена на формування вмінь і навичок, реалізацію творчої діяльності через виконання робіт, художньо-естетичне пізнання світу, індивідуальний підхід до роботи, сприйняття прекрасного в художньому образі та народному ремеслі.

Програма основного рівня розрахована на 2 роки навчання, що дає дітям змогу набути майстерності у виготовленні виробів із бісеру. Ця програма складена для гуртківців, які пройшли початковий рівень навчання за відповідною програмою, а також для дітей середнього шкільного віку, які

самостійно займалися бісерним рукоділлям і хочуть вдосконалити свої навички та навчитися новим технікам. Програмою першого року навчання передбачено вивчення таких технік: дугове плетіння бісером, кругове об'ємне плетіння, декоративна вишивка бісером, мозаїка, обмотка бісером. На другому році навчання діти вивчають вишивання бісером (іконовишивання), наклеювання, косе мозаїчне бісероплетіння, стародавнє силяння, ткацтво, об'ємне бісероплетіння.

Вдалим поєднанням кольорів, стилів, технік і бездоганим професійним виконанням звичайну річ можна перетворити на витвір мистецтва. Тому завданням педагога є не тільки передати уміння та навички бісероплетіння, але й навчити гуртківців розуміти красу, зміст, естетичну насолоду довершеності й досконалості мистецького твору.

Основним джерелом навчального матеріалу є твори народного мистецтва: стародавні вишивки бісером, давні колоритні українські жіночі та чоловічі прикраси (гердани, силянки, кризи, комірці, крученики тощо).

Метою основного рівня програми є не лише реалізація навчального плану, але й відродження та вдосконалення технік бісероплетіння. Програма вищого рівня навчання дає можливість якнайкраще розвинути художні здібності та творче мислення дітей і задовольнити їхню потребу в самореалізації, підвищити зацікавленість декоративним мистецтвом і покращити трудові навички. Вона розрахована на гуртківців, які мають бажання продовжити навчання в гуртку з подальшою професійно-

9

мистецькою орієнтацією.

Програмою вищого рівня передбачено вивчення основ художньої викладки бісером та основ композиції, вишивки по вільному контуру та вишивки бісером рушників, декорування бісером писанок, фантазійне бісероплетіння. Із гуртківцями, які навчаються за програмою вищого рівня навчання, доцільно проводити індивідуальні заняття, щоб вдосконалити їхню майстерність. У навчальному процесі особливу увагу спрямовують на формування культурного й естетичного світогляду вихованців, вивчення народних звичаїв та обрядів, виховання шанобливого ставлення до духовних надбань українського народу та його мистецьких цінностей.

Для розширення світогляду вихованців проводяться екскурсії в музеї, на виставки творів народного мистецтва, зустрічі з майстрами бісероплетіння, а також дитячі ранки, родинні свята, пізнавально-ігрові програми, конкурси тощо.

Протягом кожного навчального року з дітьми проводяться бесіди з історії України, українського декоративно-ужиткового мистецтва і, зокрема, бісероплетіння, бесіди про культуру й традиції наших предків, перспективи розвитку сучасного декоративно-ужиткового мистецтва.

За даною програмою можуть проводитись заняття в групах індивідуального навчання, які організовуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних

навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	–	2
2.	Історія виникнення бісероплетіння	6	–	6
3.	Основи бісероплетіння	4	4	8
4.	Паралельне плетіння	6	12	18
5.	Плетіння петельками	4	6	10
6.	Плетіння дугами	6	10	16
7.	Основи композиції	4	6	10
8.	Найпростіші силянки	4	12	16
9.	Сувеніри з бісеру	6	6	12
	Прикраси з бісеру	6	8	14
	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	–	30	30
	Підсумок	2	–	2
	Разом	50	94	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Робоча кімната. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях. Розподіл робочих місць.

2. Історія виникнення бісероплетіння (6 год.)

Походження бісеру, його виробництво та застосування. Класифікація виробів з бісеру, види бісерних прикрас, які будуть виготовлятися протягом першого року навчання, тощо.

3. Основи бісероплетіння (8 год.)

Техніки низання бісером. Особливості плетіння на твердій основі (на дроті).

Практична частина. Навчальні вправи.

4. Паралельне плетіння (18 год.)

Особливості паралельного плетіння бісером. Схематичні особливості паралельного плетіння. Виховна година: «Звичай – неписані закони».

Практична частина. Замальовки схем для паралельного плетіння. Поєднання кольорів при створенні схем. Виконання пелюсток квітів технікою паралельного плетіння. Виконання листочків, з'єднання квітки, обмотка стебла. Особливості паралельного плетіння виробів на жилці. Виконання іграшок: мишки, крокодильчика, павучка тощо. Фантазійне плетіння індивідуальних іграшок.

5. Плетіння петельками (10 год.)

Особливості плетіння петельками. Особливості виготовлення мініатюрних дерев з бісеру.

Практична частина. Виготовлення гілочок. Оформлення крони. Викінчення деревця (ялинки тощо) з бісеру. Оформлення виробу.

6. Плетіння дугами (16 год.)

Особливості плетіння дугами. Виховна година до дня Стрітіння «Стрітенська свіча».

Практична частина. Виконання дуговим плетінням квітів (нарцис, тюльпан, пролісок, примула тощо).

7. Основи композиції (10 год.)

Основи композиції. Композиційний центр. Компонування на площині. Виховна година: «Тарас Шевченко – поет і художник».

Практична частина. Створення букетів із виплетених квітів. Оформлення картин із бісеру.

8. Найпростіші силянки (16 год.)

Технологія виготовлення силянок. Особливості бісероплетіння голкою. *Практична частина.* Кольорове вирішення силянок. Виготовлення силянок: хрестик, ліхтарик. Оформлення, пришивання застібки.

9. Сувеніри з бісеру (12 год.)

Писанка – Великодній сувенір. Призначення сувенірів. Особливості виконання ажурної сіточки. Виховна година: «Великий піст», «Страстний тиждень».

Практична частина. Виконання сіточки: ромбик, ліхтарик. Виконання ажурної сіточки для виготовлення писанки з бісеру. Викінчення сіточки на дерев'яній заготовці писанки. Викінчення писанки.

10. Прикраси з бісеру (14 год.)

Способи виконання сучасних прикрас. Різноманітне поєднання бісеру та намиста у сучасних прикрасах. Виховна година до Дня матері. *Практична частина.* Виготовлення святкової прикраси. Використання та збереження прикрас із бісеру.

11. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (30 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв.

12. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	
1.	Вступ	2	–	2
2.	Особливості видів бісероплетіння	6	10	16
3.	Кругове плетіння	4	10	14
4.	Композиція	6	10	16
5.	Вишивка бісером як вид декору	8	10	18
6.	Мозаїка	6	12	18
7.	Сучасні бісерні прикраси	4	12	16
8.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	–	42	42
9.	Підсумок	2	–	2

	Разом	38	106	144
--	-------	----	-----	-----

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

12

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Робоча кімната. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях. Розподіл робочих місць.

2. Особливості видів бісероплетіння (16 год.)

Дугове плетіння. Пластика і форма дугового бісероплетіння. Особливості багатопелюсткового з'єднання квітів (троянди, жоржини тощо). Мова та символіка квітів. Виховна година: «Земля – наш спільний дім» (про збереження та шанобливе ставлення до природи й довкілля).

Практична частина. Виготовлення фрагментів і деталей квіткових композицій дуговим плетінням. Заняття на природі. Замальовування природних форм квітів. Розробка схем для виготовлення квітів (троянд, жоржин тощо) з бісеру. Виготовлення пелюсток для квітів. Виготовлення листя та бутонів для квітів. З'єднання листя та бутонів з гілочкою. Обмотка квіткових гілочок.

3. Кругове плетіння (14 год.)

Методи бісероплетіння для виготовлення об'ємних форм. Кругове плетіння. Особливості виготовлення гілки винограду. Особливості виготовлення об'ємних форм фруктів та овочів. Вимоги до якості виконання виробів об'ємних форм. Виховна година «Дорога до милосердя».

Практична частина. Виготовлення виноградини технікою кругового бісероплетіння. З'єднання виноградного грона. Виготовлення листя та лози. Оформлення гілки винограду. Виготовлення яблука, груші, помідора, огірка тощо. Виготовлення листочків і стебел.

4. Композиція (16 год.)

Об'єм і простір у композиції при створенні натюрморту.

Практична частина. Створення композиції із виготовлених предметів. Оформлення квіткових композицій. Компонування натюрмортів із фруктами.

5. Вишивка бісером як вид декору (18 год.)

Декоративна вишивка бісером. Орнаменти давніх вишивок. Особливості поєднання бісеру різного виду та розміру в декоруванні предметів ужитку. Особливості вишивки декоративної сумочки. Традиції та сучасність декорування бісером.

Практична частина. Викрійка основних складових та пошиття сумочки. Індивідуальне вирішення композиції декорування сумочки. Перенесення малюнку на тканину за допомогою кальки. Вишивання сумочки. Виконання основних елементів орнаменту. Декорування сумочки. Правила догляду за виробами, вишитими бісером.

6. Мозаїка (18 год.)

13

Схематичні особливості мозаїки. Виховна година «Великий день в історії людства» (про важливість Великоднього свята). Символіка та орнаментика українських писанок.

Практична частина. Виконання квітів у техніці мозаїчного плетіння: ромашка, веселка, хвилька, серденько тощо. Замальовки схем мозаїчних геометричних орнаментів. Плетіння писанки технікою мозаїки. Викінчення мозаїки на дерев'яній заготовці писанки. Виплітання верхівок та викінчення писанки технікою мозаїки.

7. Сучасні бісерні прикраси (16 год.)

Традиційні й сучасні бісерні прикраси. Техніка обвивання. Техніка мозаїчного полотна. Особливості застосування мозаїки при виготовленні прикрас.

Практична частина. Виготовлення шийної прикраси за допомогою техніки обвивання. Виконання прикраси «Корали» за допомогою мозаїчного полотна. Бісерна сіточка та її застосування. Виготовлення нагрудної прикраси «Міні-гаманець» і чохла для мобільного телефона технікою «бісерна сіточка». Виготовлення бахроми до гаманця з бісеру. Виготовлення ланцюжка й застібки для прикраси.

8. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (42 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з народними майстрами.

9. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	–	2

2.	Особливості видів бісероплетіння	4	10	14
3.	Композиція	4	8	12
4.	Вишивка бісером	6	16	22
5.	Народні бісерні прикраси	4	12	16
6.	Ткацтво бісером	4	8	12
7.	Сувеніри з бісеру	4	10	14
8.	Об'ємні бісерні прикраси	4	10	14
9.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	–	34	34
	Підсумок	2	–	2

14

	Разом	32	112	144
--	-------	-----------	------------	------------

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Робоча кімната. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях. Розподіл робочих місць.

2. Особливості видів бісероплетіння (14 год.)

Косе бісероплетіння. Особливості плетіння жилкою. Особливості з'єднання квітки.

Практична частина. Виконання пелюсток квітів технікою косого плетіння. Виконання листя. Обмотка стебла.

3. Композиція (12 год.)

Стилізація природних елементів. Стилізація та індивідуальне створення композиції. Колір у композиції. Об'єднання елементів композиції. Особливості викінчення та оформлення композиції виготовлених із бісеру квітів, дерев, сувенірів.

Практична частина. Виконання композиції з квітів, дерева та інших виробів за задумом вихованців.

4. Вишивка бісером (22 год.)

Походження та призначення ікони. Особливості вишивання ікон бісером. Особливості підбору кольорів при вишиванні ікони. Орнаментальне вишивання ікони. Особливості виконання дрібних деталей.

Практична частина. Індивідуальний вибір ікони для вишивання. Підбір матеріалів та кольорів для обраної ікони. Перенесення образу на основу. Вишивання ікони бісером. Виконання фрагментів орнаменту одягу в іконі. Фонове вирішення в іконі. Вишивання контурів. Вишивка саява й корони. Оформлення виробу і збереження вишитих ікон.

5. Народні бісерні прикраси (16 год.)

Українські бісерні прикраси: «Чарівні візерунки давнини». Класифікація народних прикрас з бісеру. Техніки виготовлення народних прикрас. Силяння решіткою. Орнамента й колорит прикрас. Регіональні особливості прикрас.

Практична частина. Замальовки ескізів народних прикрас. Виконання силянки. Виготовлення застібки для прикрас.

6. Ткацтво бісером (12 год.)

Технологічні особливості ткання бісером. Інструменти та обладнання для виготовлення тканих прикрас. Призначення тканих верстатів. Схематичні особливості тканих виробів.

15

Практична частина. Створення схеми власного імені. Ткання прикраси «Іменний браслет». З'єднання частин тканого виробу.

7. Сувеніри з бісеру (14 год.)

Писанка як сувенір до Великодня. Технологія клеєння бісеру. Ткані писанки. Особливості виготовлення силяних ажурних писанок. *Практична частина.* Виконання клеєної писанки бісером на дерев'яній заготовці. Виконання ажурної писанки. Виплетіння верхівок. Виготовлення тканої писанки.

8. Об'ємні бісерні прикраси (14 год.)

Особливості виконання об'ємних прикрас. Виконання круглої плетінки. Виконання квадратної плетінки. Кольорове вирішення та різнотипне поєднання бісеру в об'ємному плетінні.

Практична частина. Виготовлення браслета технікою квадратного плетіння. Виготовлення застібки. Виготовлення прикраси «Спіраль» технікою кругового плетіння.

9. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (34 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування

краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з народними майстрами.

10. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Вищий рівень, перший та наступні роки навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	–	3
2.	Основи художньої викладки бісером	6	12	18
3.	Основи композиції	3	9	12
4.	Художня вишивка	3	29	32
5.	Вишивка по вільному контуру	6	9	15
6.	Вишивка рушників бісером	3	12	15
7.	Декорування писанок	3	18	21
8.	Фантазійне бісероплетіння	6	18	24
9.	Індивідуальна робота	–	39	39
	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	–	34	34
	Підсумок	3	–	3
	Разом	36	180	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Робоча кімната. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях. Розподіл робочих місць.

2. Основи художньої викладки бісером (18 год.)

Художня викладка бісерної мозаїки. Інструменти та матеріали.

Практична частина. Розробка схем за допомогою комп'ютерної програми «Вишивка». Схематичне копіювання фотографії І.Я. Франка та бісерний підбір колірної гами для виконання художньої викладки. Виготовлення портрета «І.Я. Франко» технікою художньої викладки бісером. Оформлення портрета.

3. Основи композиції (12 год.)

Абстракція в композиції. Замальовки абстрактних композицій.

Практична частина. Індивідуальна розробка композиції на теми: «Пори року», «Зимові свята» тощо. Вирішення композиції у кольорі для подальшого виконання її бісером.

4. Художня вишивка бісером (32 год.)

Вишивка бісером. Типи тканин для вишивання.

Практична частина. Вишивка бісером малих і великих літер алфавіту. Підбір тканини, обметування та підготовка до виконання комплексної роботи. Вишивання панно (за задумом вихованців). Обрамлення.

5. Вишивка бісером по вільному контуру (15 год.)

Особливості вишивання бісером по вільному контуру та її переваги.

Способи пришивання бісеру.

Практична частина. Виконання технік «стовпчик» і «петельки». Підготовка матеріалів (натягування тканини на основу – підрамник, п'яльця, підбір бісеру) для вишивання по вільному контуру створених абстрактних композицій. Перенесення через кальку на тканину рисунків власних композицій за індивідуальними темами. Виконання індивідуальних практичних робіт, вишивка композицій бісером. Декорування вишивки камінцями, лелітками та іншими матеріалами. Оформлення готової роботи.

6. Вишивання рушників бісером (15 год.)

Рушник – ужиткова та ритуальна прикраса. Типи й призначення рушників. Традиційні та сучасні рушники. Виховна година «В очікуванні Великодня» про особливості християнського постування. Пасхальний рушник, його орнаментальні та сюжетні особливості.

Практична частина. Підбір орнаменту для виконання пасхального

17

рушничка методом вишивки бісером на полотні. Виготовлення викрійки, обметування країв полотна. Виконання рушничка технікою художньої вишивки. Вишивання центральної сюжетної частини пасхального рушничка. Викінчення країв рушничка, виготовлення бісерних торочок.

7. Декорування писанок (21 год.)

Тематичні писанки. Тенденції у виготовленні українських писанок.

Практична частина. Виготовлення сюжетної писанки «Герб України».

Підготовка заготовки (обтягування полотном) для виготовлення писанки.

Вишивка герба бісером за хрестиковою схемою, вишивка фону. Обробка шва бісером.

8. Фантазійне бісероплетіння (24 год.)

Особливості виготовлення сучасних бісерних прикрас в етнографічному стилі. Пояси та способи їх виготовлення з бісеру. *Практична частина.* Виготовлення сучасного пояса на основі схем народних силянок. Вибір узору, підбір матеріалів. Виконання бісером пояса в етно-стилі. Виконання основних складових пояса. Завершення виготовлення пояса, виготовлення зав'язок.

9. Індивідуальна робота (39 год.)

Визначення пріоритетів індивідуальної роботи. Робота з обдарованими дітьми та підлітками. Консультаційні індивідуальні заняття. Індивідуальне композиційне вирішення робіт. Виготовлення індивідуальних творчих робіт учнів за їх власним задумом. Втілення інноваційних задумів при виготовленні творчих композицій. Виготовлення та оформлення конкурсних робіт. Пошукова краєзнавча робота з мистецтва бісероплетіння.

10. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (34 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з народними майстрами.

11. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- походження бісеру, його виробництво та застосування;
- техніку низання бісеру;
- орнаменти давніх вишивок;
- особливості видів плетіння бісером;
- основи композиції;
- технологію виготовлення силянок;

- способи виконання прикрас із бісеру;
- методи бісероплетіння для об'ємних форм;

- особливості в декоруванні бісером предметів ужитку;
- визначення об'єму й простору в композиції;
- правила вишивання, добору матеріалів та інструментів для вишивання ікони;
- способи виготовлення народних прикрас та сувенірів;
- прийоми художньої викладки бісерної мозаїки;
- технологію та прийоми художньої вишивки бісером;
- види традиційних і сучасних рушників.

Вихованці мають уміти:

- на практиці застосовувати техніки низання бісером;
- створювати схеми для плетіння;
- виконувати плетіння бісером;
- робити прикраси із бісеру;
- оформлювати картини із бісеру;
- виготовляти силянки;
- створювати композиції з виготовлених предметів;
- виготовляти фрагменти і деталі квіткових композицій;
- виконувати вироби у техніці мозаїчного плетіння;
- створювати сучасні бісерні прикраси;
- вишивати ікону бісером;
- вміти натягувати нитки основи на ткацький верстат та використовувати різноманітні орнаменти вишивки для виготовлення тканих герданів;
- виконувати об'ємні прикраси;
- виготовляти вироби технікою квадратного й кругового плетіння; – вишивати по вільному контуру;
- вишивати рушники бісером;
- виготовляти сюжетні писанки;
- декорувати писанки;
- виготовляти сучасні бісерні прикраси в етнографічному стилі.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№ з/п	Основне обладнання	Кількість
<i>Матеріали</i>		
1	Бісер різного розміру	400 г
2	Набір стеклярусу	200 г
3	Набір ниток № 80–100	10 шт.
4	Набір капронових ниток № 80	10 шт.

5	Моток леса	10 шт.
6	Калька під олівець	2 рул.

19

7	Клей ПВА	10 шт.
<i>Верстати</i>		
1	Верстат для ткацтва бісером настільний (100 мм х 500 мм)	20 шт.
<i>Пристосування</i>		
1	Набір рамок	20 шт.
<i>Інструменти</i>		
1	Голка для бісеру	40 шт.
2	Голка звичайна	20 шт.
3	Наперсток	20 шт.
4	Ножиці побутові	20 шт.
5	Лінійка дерев'яна 300 мм	20 шт.
6	Лекало	20 шт.
7	Пензлик	20 шт.
<i>Таблиці, плакати</i>		
1	Види плетіння	1 компл.
2	Вишивка бісером	1 компл.
3	Плетіння бісером	1 компл.
4	Правила техніки безпеки	1 компл.
<i>Картки для індивідуальної роботи</i>		
1	Схеми плетіння виробів із бісеру	20 шт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович Є.А. Декоративно-прикладне мистецтво / Є. А.Антонович, Р. В.

- Захарчук-Чугай, М. Є. Станкевич. – Л.: Світ, 1993. – 272 с.
2. Аполозова Л. М. Бижутерия / Л. М. Аполозова. – М.: Культура и традиции, 2001. – 144 с.
3. Артамонова Е. В. Украшения и сувениры из бисера / Е. В. Артамонова. – М.: Эксмо-Пресс, 1999. – 192 с.
4. Будзан А. Ф. Художні вироби з бісеру: нар. творчість та етнографія / А. Ф. Будзан. – К., 1986. – 83 с.
5. Воропай Олекса. Звичай нашого народу : етногр. нарис / О. Воропай. – К.: Оберіг, 1991. – 456 с.
6. Гура Л. П. Прикрась свій дім / Л. П. Гура, Л. Є. Жоголь, Н. М. Ісупова. – Л.: Техніка, 1990. – 338 с.
7. Данченко О. С. Народні майстри / О. С. Данченко. – К.: Рад. шк., 1982. – 128 с.
8. Здоровега Н. І. Краса народного вбрання / Здоровега Н. І., Матейко К. І. // Нар. творчість та етнографія. – 1970. – № 1. – С. 30–39.
9. Золотова М. Г. Подарки (бисер) / М. Г. Золотова. – М.: АСТ-ПРЕС, 1999. – 32 с.
10. Кемпбелл Х. В. Шьем бисером / Х. В. Кемпбелл, П. Уоттс Памелла. – М.: Ниола 21 век, 2003. – 128 с.
11. Курочкін О. В. Новорічні свята українців / О. В. Курочкін. – К.: Традиції і сучасність, 1978. 20
12. Литвинець Е. М. Чарівні візерунки / Енгеліса Микитівна Литвинець. – К.: Рад. шк., 1985. – 49 с.
13. Ляукина М. Бисер. Приемы. Техника. Изделия / Марина Ляукина. – М.: АСТ-ПРЕСС, 2001. – 288 с.
14. Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва ред. Я. П. Запаско. – Л.: Львів. ун-т, 1961.
15. Народні художні промисли УРСР: довідник / Ред. Р. В. Захарчук-Чугай. – К.: «Наук. думка», 1986. – 128 с.
16. Нельговський Ю. П. Українське мистецтво (від найдавніших часів до початку ХХ століття) / Ю. П. Нельговський, Д. В. Степовик, Л. Г. Членова. – К.: Рад. шк., 1976. – 134 с.
17. Основы декоративного искусства в школе / ред. Б. В. Нешумова, Е. Д. Щедрина. – М.: Просвещение, 1981. – 175 с.
18. Газарян С. С. Прекрасное – своими руками [очерки]: ред. художественные ремесла / С. С. Газарян. – М.: Дет. я литература, 1986. – 155 с.
19. Сахро М. П. Прикраси з бісеру: Гуцульщина : істор.-етногр. дослідж. / М. П. Сахро. – К.: Наук. думка, 1987.
20. Свид С. П. Художні техніки / С. П. Свид, І. В. Проців. – К., 1977.
21. Селівачов М. Р. Народне мистецтво й сучасність / М. Р. Селівачов. – К., 1980.
22. Соломченко О. Г. Сучасні художні промисли Прикарпаття / О. Г. Соломченко. – К.: Знання, 1979.
23. Тищенко О. Р. Декоративно-прикладне мистецтво східних слов'ян і

давньоруської народності : іст. до н.е. – середина XIII ст. н.е. / О.Р. Тищенко. – К.: Вища шк., 1983. – 108 с.

24. Художні промисли: теорія і практика / відп. ред. О. К.Федорук. – К., 1985.

25. Чиотти Д. Бисер / Д.Чиотти. – М. : Ниола 21 век, 2003. – 160 с. 26. Шуль Я.М. Орієнтовні прогр. для гуртків позашк. навч. закл., загальноосвіт. шкіл: прогр. гуртка / Я.М. Шуль. – Т.: Астон, 2003. – 81 с.

21

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА БІСЕРНОГО РУКОДІЛЛЯ

Початковий та основний рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Бісерне рукоділля – це один із найдавніших видів декоративно ужиткового мистецтва. Національно-культурне відродження України передбачає зростання ролі народознавства в навчально-виховному процесі, відродження народних традицій, ознайомлення учнів із надбаннями нашої культури, оволодінням ними різними видами народних ремесел.

Навчальна програма бісерного рукоділля художньо-естетичного напрямку декоративно-ужиткового профілю розрахована на дітей віком від 7 років.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості у процесі опанування бісерного рукоділля.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей: пізнавальна – ознайомлення з поняттями та знаннями, які стосуються бісерного рукоділля як одного з видів народної творчості;

практична – оволодіння уміннями та навичками виготовлення різноманітних виробів з бісеру;

творча – розвиток уяви, фантазії, творчого підходу до оформлення предметного оточення, оригінальності художнього мислення; соціальна – виховання дбайливого і шанобливого ставлення до народних традицій, формування національної свідомості та естетичного смаку, популяризація бісероплетіння.

Програма передбачає навчання дітей у групах початкового та основного рівнів:

початковий рівень – 144 год. (4 год. на тиждень);

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень).

Програма інтегрує знання гуртківців з історії, народознавства, креслення, образотворчого мистецтва.

Програмою передбачено теоретичні й практичні заняття. Форми проведення занять різноманітні: лекції, екскурсії, комбіновані заняття, творчі зустрічі, виставки. Для самостійного вивчення теоретичного матеріалу використовуються домашні творчі завдання

На початковому рівні вихованці знайомляться з основами бісерного

рукоділья – одним із видів декоративно-ужиткового мистецтва, історією його виникнення та розвитку, поширенням на території України, з відомими майстрами тощо.

Програмою основного рівня передбачено заняття з виготовлення прикрас із бісеру, силяння дротиною та жилкою. Головним її напрямом є вивчення і дотримання свят календарно-обрядового циклу, що допомагає краще ознайомитися з народними традиціями України і кожного конкретного регіону, вивчити їхні особливості й символічно передати у своїй роботі.

22

Змістом програми передбачено вивчення основних технік бісерного рукоділья, закони композиції та правила поєднання кольорів, використовуються різноманітні вправи для розвитку творчої уяви та образного мислення.

На заняттях гуртка використовуються наочні посібники, інструкційні картки, вироби з бісеру. Кожне заняття носить навчально-виховний характер: освітній (оволодіння знаннями, вміннями, навичками), розвивальний (розвиток інтелектуальних та емоційно-вольових рис) і виховний (формування моральності й естетичної культури). Під час занять педагог має дотримуватися дидактичних принципів.

Під час навчання діти відвідують виставки, музеї, художні салони, зустрічаються з народними майстрами та займаються дослідницькою діяльністю. Дітям пропонується самостійно оцінювати свою роботу.

За цією програмою можуть проводитися заняття в групах індивідуального навчання, які організовуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	–	2
2.	Історія бісерного рукоділья	4	–	4
3.	Основи нанизування	2	–	2
4.	Ланцюжки та намисто	2	10	12
5.	Ажурні оздоби	2	10	12
6.	Мозаїчні вироби. Метелики	2	28	30

7.	Об'ємні плетінки	2	16	18
8.	Силяння двома голками	2	8	10
9.	Паралельне плетіння	2	18	20
10.	Історія розвитку писанки. Писанки з квітковими мотивами	2	18	20
	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	12	12
	Підсумок	2	–	2
	Разом	24	120	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

23

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Робоча кімната. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях. Розподіл робочих місць.

2. Історія виникнення бісерного рукоділля (4 год.)

Історія виникнення бісеру. Різновиди бісеру. Виробництво та застосування бісеру.

Практична частина. Відвідування краєзнавчих, природничих й історичних музеїв, виставок, художніх салонів.

3. Основи нанизування (2 год.)

Техніки виготовлення прикрас із бісеру. Основні інструменти й матеріали. Підготовка зразків для виготовлення прикрас.

4. Ланцюжки та намисто (12 год.)

Виготовлення прикрас однією голкою. Основні елементи в бісерному рукоділлі: «пупчики», «кривульки», «квіточки», «кільця», «ромбики».

Практична частина. Виготовлення простих ланцюжків, намиста, пояса.

5. Ажурні оздоби (16 год.)

Ажурний ланцюжок «драбинка», «вісімка», «зубчики». Технологія виготовлення ажурного ланцюжка. Ажурний комірець «ромб», «ліхтарик», комірець «зубок». Техніка їх виготовлення.

Практична частина. Виготовлення різних ажурних оздоб. Зустрічі з

народними майстрами, відвідування музеїв, виставок, художніх салонів.

6. Мозаїчні вироби. Метелики (30 год.)

Особливості виготовлення прикрас технікою мозаїки. Виготовлення прикрас однією та двома голками. Виготовлення метеликів-прикрас за технікою мозаїчного плетіння. Вибір кольорової гами.

Практична частина. Виготовлення браслетів із орнаментом і написом, комірців, картинок; різнокольорових метеликів-прикрас.

7. Об'ємні плетінки (18 год.)

Техніка виготовлення плетінок. Способи силяння кругового шнура. Поєднання різних видів бісеру (рубки, стеклярусу) у виробі. *Практична частина.* Силяння кругового шнура. Виготовлення свічки. Виготовлення виробу з використанням різних видів бісеру (рубка, стеклярус).

8. Силяння двома голками (10 год.)

Техніка силяння бісерин двома голками.

Практична частина. Виготовлення силянок із двох рядів. Довершення

24

композиції виробу шляхом силяння другого ряду. Зустрічі з народними майстрами.

9. Паралельне плетіння (20 год.)

Технології паралельного плетіння. Підбір кольорової гами.

Практична частина. Виготовлення квітів: проліска, соняшника, ромашки, маку, волошки. Оформлення квітів у букет. Виготовлення Великодніх композицій. Виготовлення листівок. Силяння листочків з рубки.

10. Історія розвитку писанки. Писанки з квітковими мотивами (20 год.)

Писанка та її особливості. Мотиви писанок. Оздоблення писанок бісером. Підбір кольорової гами.

Практична частина. Виготовлення писанок. Силяння верхньої та нижньої частин яйця.

11. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії для ознайомлення з природою, історією та культурою краю. Відвідування краєзнавчих, природничих й історичних музеїв.

12. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

**Основний рівень, перший рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	–	3
2.	Орнаментика та колористика прикрас. Композиція	6	–	6
3.	Орнаменти гуцульських прикрас	3	30	33
4.	Кругове плетіння	3	27	30
5.	Плетіння сітки. Вишивка бісером по сітці	3	18	21
6.	Косе плетіння	3	24	27
7.	Писанки з геометричним орнаментом	3	27	30
8.	Французька техніка нанизування	3	18	21
9.	Вишивка бісером	3	27	30
10.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	–	12	12
11.	Підсумок	3	–	3

25				
	Разом	33	183	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях.

2. Орнаментика та колористика прикрас. Композиція (6 год.) Види орнаментів. Геометричний орнамент. Найпоширеніша фігура орнаменту «ромб» та його варіації. Складання орнаментів.

Основні та похідні кольори. Гармонія й колорит. Основні принципи композиції. Мімікрія, символізм, стилізація, структуралізм, функціоналізм.

3. Орнаменти гуцульських прикрас (33 год.)

Орнаментика та колорит гуцульських виробів з бісеру в традиційному гуцульському одязі та побутових предметах.

Практична частина. Робота за схемами гуцульських орнаментів. Виготовлення гуцульських прикрас.

4. Кругове плетіння (30 год.)

Особливості кругового плетіння бісером. Кругове плетіння в серветках, сумках, гаманцях, шкатулках.

Практична частина. Виготовлення серветок, сумок, гаманців, шкатулок.

5. Плетіння сітки. Вишивка бісером по сітці (21 год.)

Вишивка або додаткове нанизування. Особливості плетіння браслета. Вишивка бісером по сітці.

Практична частина. Використання жилки в роботі з бісером. Плетіння сітки за допомогою двох кінців жилки та вишивка по ній бісером.

6. Косе плетіння (27 год.)

Техніка косого плетіння голкою або жилкою. Силяння бісером та рубкою. Виготовлення квітів за технікою косого плетіння.

Практична частина. Виготовлення квітів і листочків з бісеру за технікою косого плетіння. Складання квіткових композицій.

7. Писанки з геометричним орнаментом (30 год.)

Цикл українських народних весняних обрядів та свят. Вивчення мотивів писанок. Спільні мотиви для бісерного рукоділля і розпису писанок традиційними методами. Підбір кольорової гами. Особливості колориту писанок різних регіонів України. Орнаментування верхньої та нижньої частин яйця.

26

Практична частина. Виготовлення писанок із використанням рубки та бісеру. Створення великодніх композицій із писанок та інших виробів з бісеру.

8. Французька техніка нанизування (21 год.)

Особливості нанизування бісеру за французькою технікою. Оформлення квіткових композицій у рамки.

Практична частина. Виготовлення прикрас за французькою технікою нанизування бісеру.

9. Вишивка бісером (30 год.)

Вишивка в бісерному рукоділлі. Вишивання художніх мініатюр. Підбір кольорової гами. Дотримання композиційних законів при виготовленні художніх мініатюр. Робота зі схемами вишивок. Складання візерунків. Вишивка по прямій лінії.

Практична частина. Вишивання художніх мініатюр за схемами.

10. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з народними майстрами.

11. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	–	3
2.	Бісер у народному одязі	3	24	27
3.	Сувеніри з бісеру	3	18	21
4.	Писанки із сюжетними композиціями	3	24	27
5.	Складання схем та орнаментів	3	12	15
6.	Ткані вироби	2	24	27
7.	Вишивка бісером у жіночому одязі	3	12	15
8.	Вишивка ікон	3	36	39
9.	Вироби декоративно ужиткового мистецтва з бісером та іншими матеріалами	3	15	18
	Творча робота	–	9	9
	Екскурсії, конкурси, свята,	–	12	12

	виставки			
12.	Підсумок	3	–	3
	Разом	30	186	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях.

Народне мистецтво – невід’ємна складова частина матеріальної й духовної культури молодого покоління.

2. Бісер у народному одязі (27 год.)

Народний одяг різних регіонів України. Прикрашення народного одягу бісером. Кольорова гама одягу українців.

Практична частина. Прикрашання одягу бісером.

3. Сувеніри з бісеру (21 год.)

Вибір малюнка. Підбір кольорової гами. Ткання бісером. Обладнання для ткання бісером. Натягування ниток основи.

Практична частина. Виготовлення браслетів, силянок, герданів і картинок за технікою ткання.

4. Писанки із сюжетними композиціями (27 год.)

Використання бісеру в техніці поперечного ткання. Вибір малюнка з сюжетною композицією для писанки. Підбір кольорової гами. Орнаментування верхньої та нижньої частини яйця.

Практична частина. Виготовлення писанок різними техніками бісерного рукоділля.

5. Складання схем та орнаментів (15 год.)

Варіанти схем та орнаментів. Види орнаментів.

Практична частина. Використання геометричних схем для складання різноманітних орнаментів.

6. Ткані вироби (27 год.)

Верстат з нитковою основою. Суцільний тканий гердан, з’єднаний з медальйоном і оздоблений торочками з бісеру.

Практична частина. Виготовлення тканих ланцюжків, краваток, герданів тощо з використанням різних орнаментів.

7. Вишивка бісером у жіночому одязі (15 год.)

Особливості жіночого одягу. Вишивка стеклярусом. Сучасний одяг, вишитий бісером.

28

Практична частина. Виготовлення аксесуарів жіночого одягу та оздоблення їх бісером.

8. Вишивка ікон (39 год.)

Історія виникнення ікони. Іконографія Київської Русі. Естетична та художня цінність ікон. Виготовлення ікон. Правильний нахил вишивки. Підбір кольорової гами. Оформлення вишитої ікони. Виготовлення німба.

Практична частина. Виготовлення ікони та оздоблення її бісером.

9. Вироби декоративно-ужиткового мистецтва з бісером та іншими матеріалами (18 год.)

Поєднання бісеру з іншими матеріалами при оздобленні виробів декоративно-ужиткового мистецтва. Створення композицій із використанням різних матеріалів.

Практична частина. Виготовлення виробів із використанням різних матеріалів. Обмотування шнуром пляшки, склянки, вази тощо. Виготовлення дзвоників та оформлення їх стрічкою, бісером, камінцями.

10. Творча робота (9 год.)

Вимоги до створення різних композицій.

Практична частина. Виготовлення різноманітних виробів із бісеру за задумом вихованців.

11. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з народними майстрами.

12. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- історію виникнення та поширення бісерного рукоділля на території України;
- основи нанизування;

- класифікацію бісерних прикрас;
- виготовлення прикрас технікою мозаїки;
- техніку виготовлення писанок із використанням рубки та бісеру;
- виготовлення ланцюжків двома голками;
- технологію паралельного плетіння;
- основи кольорознавства;
- види орнаментів;
- основні принципи композиції;

29

- особливості кругового плетіння бісером;
- техніку вишивки бісером по сітці;
- правила складання схем та орнаментальних композицій;
- техніку виготовлення силяних ажурних писанок;
- технологію виготовлення тканих виробів.

Вихованці мають уміти:

- нанизувати бісер різними техніками;
- виготовляти квіти з бісеру;
- виготовляти прикраси із бісеру;
- складати композиції з бісеру;
- гармонійно поєднувати кольори;
- виготовляти вироби за французькою технікою;
- розробляти схеми та орнаментальні композиції;
- оволодіти декоративною вишивкою бісером;
- самостійно добирати кольори для виробу;
- гармонійно поєднувати кольори;
- оформляти вироби з бісеру;
- оздоблювати бісером одяг;
- вишивати та оформляти ікони;
- працювати на верстаті для ткання бісером.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№ з/п	Основне обладнання	Кількість
<i>Матеріали</i>		
1.	Набір бісеру	200 г
2.	Набір стеклярусу	200 г
3.	Набір ниток №80–100	10 шт.
4.	Набір капронових ниток №80	10 шт.

5.	Моток леса	10 шт.
6.	Калька під олівець	2 рул.
7.	Клей ПВА	10 шт.
<i>Верстати</i>		
1.	Верстат для ткацтва бісером настільний (100 мм х 500 мм)	20 шт.
<i>Пристосування</i>		
1.	Набір рамок	20 шт.
<i>Інструменти</i>		
1.	Голка для бісеру	40 шт.
2.	Голка звичайна	20 шт.
3.	Наперсток	20 шт.
4.	Ножиці побутові	20 шт.
5.	Лінійка дерев'яна 300 мм	20 шт.

30

6.	Лекало	20 шт.
7.	Пензлик	20 шт.
<i>Таблиці, плакати</i>		
1.	Види плетіння	1 компл.
2.	Вишивка бісером	1 компл.
3.	Плетіння бісером	1 компл.
4.	Правила техніки безпеки	1 компл.
<i>Картки для індивідуальної роботи</i>		
1.	Схеми плетіння виробів із бісеру	20 шт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович Є.А. Декоративно-прикладне мистецтво / Є. А. Антонович, Р.В. Захарчук-Чугай, М. Є. Станкевич. – Л.: Світ, 1993. – 272 с.
2. Божко Л. А. Бисер / Л.А. Божко. – М.: Мартин, 2001.
3. Божко Л. А. Изделия из бисера / Л.А. Божко; – М.: Мартин, 2005. – 216 с.
4. Гашицкая Р.П. Вышивка бисером / Р.П. Гашицкая, О.В. Левина – Ростов-на-Дону.: Проф-Пресс, 2001. – 480 с.
5. Затор Л. Вишивка бісером / Науково-пед. журн. – № 1 (6). – 1998.
6. Кратюк О. А. Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини Альбом / О.А. Кратюк, Е. Г. Каркадим, В. М. Степанко. – К.: Мистецтво, 1991. – 11 с.
7. Литвинець, Енгеліса Микитівна Чарівні візерунки / Е.М.Литвинець. – К.: Рад. шк., 1985 . – 129 с.
8. Ляукина М. Енциклопедія : бисер / М. Ляукина. – М.: АСТ–ПРЕСС, 2006. – 288 с.
9. Успенская М. Бисер: шаг за шагом / сост. М. Успенская. – Х.: Книжный Клуб, 2005. – 63 с.
10. Шуль Я.М. Орієнтовні програми для гуртків позашкільних навч. закл., загальноосвітніх шкіл : прогр. гуртка / Я.М. Шуль. – Т.: Астон , 2003. – 81 с.

31

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ВИГОТОВЛЕННЯ ВИРОБІВ З БІСЕРУ

Початковий, основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма виготовлення виробів з бісеру як вид декоративно-ужиткового мистецтва спрямована на виховання гуртківців на кращих традиціях старовинного художнього промислу. Актуальність цієї програми зумовлена новими підходами, формами, візерунками й тенденціями у виготовленні різних виробів з бісеру.

Навчальна програма декоративно-ужиткового профілю художньо-естетичного напрямку розрахована на дітей віком від 5 років. Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості в процесі опанування бісерного рукоділля.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей: пізнавальна – ознайомлення з поняттями та знаннями, які стосуються бісероплетіння як одного з видів декоративно-ужиткового мистецтва; практична – оволодіння уміннями та навичками виготовлення виробів з бісеру в різних техніках;

творча – розвиток творчих здібностей;

соціальна – виховання дбайливого і шанобливого ставлення до народних традицій, формування національної свідомості та естетичного

смаку під час виготовлення різних виробів з бісеру, популяризація бісероплетіння.

Програма включає три рівні підготовки: початковий, основний та вищий. Загальний обсяг і тривалість занять становлять:

початковий рівень – 144 год. (4 год. на тиждень);

основний рівень – 144 год. (4 год. на тиждень), 1-й рік навчання;

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень), 2 та 3-й рік навчання;

основний рівень – 324 год. (9 год. на тиждень), 4-й рік навчання; вищий

рівень – 324 год. (9 год. на тиждень), 1-й рік та наступні роки навчання.

Програмою гуртка початкового рівня передбачено матеріал, спрямований на загальний розвиток дитини, її здібностей, обдарувань, інтересу до творчої діяльності, створення умов для свідомого вибору творчої діяльності.

На заняттях основного рівня навчання діти знайомляться з рядом складних технік виконання виробів із бісеру. Вони опановують способи поєднання різних видів плетіння та низання. Композиційні рішення більшості бісерних виробів відпрацьовуються на ескізі з урахуванням обраної техніки плетіння. Особлива увага приділяється вибору кольорової гами.

На вищому рівні навчання запроваджується індивідуальна форма навчання, пропонуються заходи щодо заохочення вихованців до занять науково-дослідницькою роботою, створення авторських виробів, участь у

32

тематичних та авторських виставках і конкурсах.

Оскільки робота з бісером вимагає постійної уваги й напруженої роботи очей, потрібно зручно обладнати робоче місце кожного гуртківця. Під час заняття необхідно робити перерви для зняття втоми.

Програма інтегрує знання гуртківців з історії, народознавства, креслення, образотворчого мистецтва.

Для розширення світогляду вихованців проводяться екскурсії в музеї, на виставки творів народного мистецтва, зустрічі з майстрами бісероплетіння.

Контрольні заняття у формі підсумкового заняття, відкриті заняття, виставки проводяться не рідше одного разу в півріччя. Виконання програми оцінюється за контрольними показниками, розробленими для дітей різних рівнів підготовки. На початковому рівні підготовки виконання завдань оцінює керівник гуртка. На основному й вищому рівнях підготовки в обговоренні й оцінці залікових робіт беруть участь гуртківці. Однією з найвищих форм оцінки роботи вихованців є персональна виставка виробів.

За цією програмою можуть проводитися заняття в групах індивідуального навчання, які організовуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання можуть бути внесені зміни.

**Початковий рівень
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	–	2
2.	Паралельне плетіння	4	6	10
3.	Плетіння пелюстків простої форми	4	24	28
4.	Виготовлення квітів, створення букетів	4	12	16
5.	Плетіння ланцюжків і кілець	4	12	16
6.	Роздільне плетіння частин виробів	6	34	40
7.	Виконання роботи «Лісова галявина»	6	12	18
8.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	–	12	12
9.	Підсумок	2	–	2
	Разом	32	112	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

33

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Робоча кімната. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях. Розподіл робочих місць.

Походження бісеру, його виробництво та застосування. Техніка низання.

2. Паралельне плетіння (10 год.)

Прийоми паралельного плетіння.

Практична частина. Плетіння елементів квітки паралельним способом. Підготовка інструментів і матеріалів.

3. Плетіння пелюсток простої форми (28 год.)

Бесіда про охорону природи. Квіти та їхні особливості. Стилізація зображення. Схеми плетіння пелюсток.

Практична частина. Виконання схем пелюсток квітів. Плетіння пелюсток квітів (ромашки, незабудки тощо).

4. Виготовлення квітів, створення букетів (16 год.)

Правила збирання та зберігання природних матеріалів. Прийоми виготовлення стебла. З'єднання окремих деталей за допомогою дроту і ниток у готовий виріб.

Практична частина. З'єднання окремих пелюсток у готову квітку. Обмотка стебла нитками. Поєднання квітів у букет, оформлення готової композиції.

5. Плетіння ланцюжків і кілець (16 год.)

Техніка плетіння ланцюжків. Техніка плетіння кілець. Матеріали для плетіння. Прийоми закріплення нитки.

Практична частина. Плетіння ланцюжків. Плетіння кілець. Закріплення нитки в готовому виробі.

6. Роздільне плетіння частин виробів (40 год.)

Схеми зображень метеликів і комах інших видів. Способи плетіння складних виробів з окремих деталей.

Практична частина. Виконання схем метеликів, бджоли, бабки тощо. Плетіння складних виробів з окремих деталей.

7. Виконання роботи «Лісова галявина» (18 год.)

Розповідь про мешканців лісу. Основи композиції. Прийоми об'єднання виробів у композиційне панно.

Практична частина. Плетіння виробів у вигляді різних лісових тварин. Створення виразної композиції.

34

8. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв.

9. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Розділ, тема	Кількість годин
---	--------------	-----------------

з/п		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	–	2
2.	Листя простої форми, створення букету	2	4	6
3.	Багатокольорові пелюстки складної форми	2	20	22
4.	Плетіння листя складної форми	2	10	12
5.	Плетіння спареним способом	8	10	18
6.	Техніка плетіння в хрестик	2	6	8
7.	Ланцюжки та підвіски	2	6	8
8.	Новорічні іграшки	6	12	18
9.	Морська композиція	6	34	40
	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	–	12	12
	Підсумок	4	–	4
	Разом	32	112	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Робоча кімната. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях. Розподіл робочих місць.

2. Листя простої форми, створення букету (6 год.)

Стилізація форм. Збільшення розміру виробу. Окрема квітка. Букет. Прийоми оформлення стебла. Композиційні прийоми створення букета. З'єднання окремих деталей за допомогою дроту і ниток у готовий виріб.

Практична частина. З'єднання окремих пелюсток у квітку. Плетіння листочків простої форми. Обмотування стебла нитками. Поєднання квітів з листям і створення букетів.

3. Багатокольорові пелюстки складної форми (22 год.)

кольори. Теплі й холодні кольори. Підбір кольорової гами. Світловий і кольоровий контрасти. Пелюстки складної форми.

Практична частина. Виконання схем дво- та трикольорових пелюсток. Плетіння двокольорових пелюсток. Плетіння пелюсток із зубчиками (волошка, лілія, в'юнок).

4. Плетіння листя складної форми (12 год.)

Форми листочків. Стилзація. Гілка, виконана петельками.

Практична частина. Плетіння листочків. Плетіння гілки петельками. Виконання схем за зразком. Виконання схем за предметом. Плетіння за схемою. Самостійна побудова схем.

5. Плетіння спареним способом (18 год.)

Квіти складної форми. Схеми квітів складної форми. Спарений спосіб плетіння. Нарощування дроту.

Практична частина. Виконання схем квітів складної форми. Плетіння спареним способом.

6. Техніка плетіння в хрестик (8 год.)

Матеріали для низання. Техніка низання бісеру: пряме та зворотне низання, хрестик, краплинки. Прийоми закріплення нитки. Нарощування нитки.

Практична частина. Низання ланцюжків у хрестик. Закріплення нитки.

7. Ланцюжки та підвіски (8 год.)

Підвіски – популярні елементи бісерних виробів. Форма і розміри підвісок. Класифікація підвісок (проста підвіска – петелька, підвіска з наконечником з квіткою, підвіска з рибкою). Схеми підвісок. Будова китиці з бісеру. Історія створення ланцюжків. Вивчення зразків. Ланцюжок з квітками. Дзвіночок із зубчиками. Двосторонній ланцюжок. Ланцюжки з хрестиками та з петелькою. Способи плетіння за схемами.

Практична частина. Виконання схем. Виготовлення підвісок. Низання китиці. Плетіння різноманітних ланцюжків за схемами.

8. Новорічні іграшки (18 год.)

Народні повір'я про магічну силу різдвяних прикрас. Святкування Нового року та Різдва в різних країнах.

Практична частина. Виконання схем. Плетіння ялинкових іграшок.

9. Морська композиція (40 год.)

Плетіння однакових частин виробу. Плетіння кораловим способом.

Багатокольорове плетіння. Складові частини панно. Схеми плетіння різнокольорових риб. Схеми плетіння водоростей. Основи композиції. *Практична частина.* Плетіння виробів у вигляді різнокольорових риб.

36

Виготовлення виробів у вигляді водоростей і квітів водяних рослин.
Збирання панно.

10. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з народними майстрами.

11. Підсумок (4 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
			х к усього	
1.	Вступ	3	—	3
2.	Український вінок	9	36	45
3.	Виготовлення прикрас за народними зразками	9	27	36
4.	Плетіння ланцюжків у одну низку	9	12	21
5.	Виготовлення сувенірів до свят	9	24	33
6.	Виготовлення колекції метеликів	3	18	21
7.	Виготовлення новорічних листівок	9	12	21
8.	Виготовлення вітальних листівок	3	18	21
9.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	—	12	12
	Підсумок	3	—	3
	Разом	57	159	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Робоча кімната. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях. Розподіл робочих місць.

2. Український вінок (45 год.)

Квітки-обереги, з яких складають вінок. Призначення стрічок у вінку. Схеми квітів.

Практична частина. Плетення окремих пелюсток. Виготовлення квітів з окремих пелюсток. Плетення стрічок. Плетення листочків. Виконання колективної роботи «Український вінок».

3. Виготовлення прикрас за народними зразками (36 год.) Народні прикрас із бісеру. Плетення ланцюжків у півтора та два ряди,

37

сіточка. Намисто, браслети, кулони, гердани. Схеми виконання ажурних з'єднань. Схеми низання сіток.

Практична частина. Низання ланцюжків з ажурним з'єднанням. Низання сіток. Плетення браслетів і кулонів.

4. Плетіння ланцюжків в одну низку (21 год.)

Щільний однорядний ланцюжок. Щільний багаторядний ланцюжок. Багаторядний ланцюжок із зубчиками. Ажурний ланцюжок у півромба. Приєднання додаткових рядів до основного ряду. Ажурний багаторядний ланцюжок. Багаторядний ланцюжок, виготовлений способом часткового з'єднання. Схеми ланцюжків.

Практична частина. Виготовлення щільного однорядного ланцюжка. Виготовлення щільного багаторядного ланцюжка. Виготовлення багаторядного ланцюжка з зубчиками. Виготовлення ажурного ланцюжка у півромба. Приєднання додаткових рядів до основного ряду. Виготовлення ажурного багаторядного ланцюжка. Виготовлення багаторядного ланцюжка способом часткового з'єднання.

5. Виготовлення сувенірів до свят (33 год.)

Схеми низання дугами. Схеми виробів у формі серця. Схеми виробів у формі ланцюжка із сердечками.

Практична частина. Виготовлення виробів у вигляді квітів за допомогою низок бісеру. Виготовлення виробів у формі серця. Виготовлення ланцюжка з серцями. Виготовлення брошки у формі комах. Виготовлення брошки «бджола».

6. Виготовлення колекції метеликів (21 год.)

Бесіда про охорону природи. Метелики, занесені до Червоної книги.

Схема виконання повітряних рядків.

Практична частина. Виготовлення виробів з окремих деталей.
Виготовлення метеликів за схемами. Самостійна робота за темою.

7. Виготовлення новорічних листівок (21 год.)

Традиції святкування новорічних свят. Новорічна листівка.
Особливості складання новорічної композиції.

Практична частина. Виготовлення різноманітних виробів з бісеру: гілка ялинки, шишка, снігова баба тощо. Складання новорічних листівок з окремих елементів.

8. Виготовлення вітальних листівок (21 год.)

Вітальна листівка. Композиційне рішення виробу. Закони композиції: цілісність, типізація, підпорядкування єдиному задуму. Засоби композиції: ритм, симетрія, асиметрія, рівновага.

Практична частина. Виготовлення різноманітних елементів для композиції.

38

9. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з народними майстрами.

10. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, третій рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	–	3
2.	Виготовлення прикрас за народними зразками	15	39	54
3.	Виготовлення новорічної композиції	6	21	27
4.	Об'ємні плетінки	9	21	30
5.	Виготовлення сувенірів до свят	9	21	30
6.	Виготовлення пасхальних яєць	9	18	27

7.	Виготовлення картин «Подорож до казки»	9	18	27
8.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	–	15	15
9.	Підсумок	3	–	3
	Разом	63	153	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Робоча кімната. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях. Розподіл робочих місць.

2. Виготовлення прикрас за народними зразками (54 год.) Бісерні прикраси народів світу. Схеми ажурних оздоб. Мозаїчне плетіння.

Практична частина. Підготовка інструментів і матеріалів. Плетення ажурного ланцюжка. Плетіння ажурного комірця «ромб». Плетіння ажурних сот. Виконання мозаїчного плетення.

3. Виготовлення новорічної композиції (27 год.)

Традиції святкування Нового року в Україні. Новорічні подарунки та

39

прикраси.

Практична частина. Виконання схем ажурних сніжинок, новорічних прикрас, серветок.

4. Об'ємні плетінки (30 год.)

Вивчення зразків, виготовлених у техніці об'ємного плетіння. Круглі шнури, «черв'ячок», спіраль. Прийоми плетення об'ємного шнура. Схеми виконання круглих шнурів. Схеми плетіння спіралі.

Практична частина. Виконання схем. Плетення круглого шнура. Плетення спіралі. Об'ємне плетення інших виробів.

5. Виготовлення сувенірів до свят (30 год.)

Огляд авторських прикрас. Обговорювання схем побудови прикрас і сувенірів.

Практична частина. Створення вихованцями власних схем візерунків та вибір техніки виконання майбутнього виробу. Виготовлення різних прикрас (кулонів, кольє тощо).

6. Виготовлення пасхальних яєць (27 год.)

Традиції святкування Великодня в Україні. Писанки та крашанки. Особливості плетіння пасхального яйця. Вивчення схем.

Практична частина. Плетення за зразком. Плетення за особистою схемою.

7. Виготовлення картини «Подорож до казки» (27 год.)

Вивчення схем плетіння картини та її елементів.

Практична частина. Плетення за зразком. Плетення іграшок. Плетення елементів картин. Об'єднання окремих фрагментів у картину.

8. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (15 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з народними майстрами.

9. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, четвертий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	–	3
2.	Вишивання бісером	3	9	12
3.	Вишивання стеклярусом	3	9	12

4.	Вишивання пайєтками	3	9	12
5.	Аплікація бісером	6	9	15
6.	Виготовлення гудзиків із бісером і бісерних прикрас	12	27	39
7.	Виготовлення об'ємних новорічних прикрас	9	15	24
8.	Виготовлення тканих прикрас	9	21	30

9.	Виготовлення низаної плоскої пейзажної картини	3	30	33
10.	Індивідуальна робота з вихованцями	33	96	129
11.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	–	12	12
12.	Підсумок	3	–	3
	Разом	87	237	324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Робоча кімната. Інструменти (голки, нитки, ножиці, наперсток, стрічка, шпилька, калька, копіювальний папір, п'яльця) і матеріали (тканина для вишивання). Правила техніки безпеки на заняттях. Розподіл робочих місць.

2. Вишивання бісером (12 год.)

Вивчення народних і авторських зразків. Техніка вишивання по контуру.

Практична частина. Вишивання за зразком.

3. Вишивання стеклярусом (12 год.)

Вивчення зразків. Техніка вишивання стеклярусом. Вишивання ліченням. Тканини для вишивання. Шви: «за голку», «голка вперед», «штрихова гладь», «стебловий шов». Вивчення схем.

Практична частина. Вишивання за зразком. Створення власного малюнка вишивки. Вишивання за власним малюнком.

4. Вишивання пайетками (12 год.)

Вивчення зразків. Техніка вишивання пайетками. Шви: «прямі стібки», «петля», «за голку», «голка вперед», «луска». Вивчення схем. *Практична частина.* Вишивання за зразком. Розробка власного малюнка вишивки. Вишивання за власним малюнком.

5. Аплікація бісером (15 год.)

Поняття аплікації. Вивчення різних зразків аплікації. Використання бісеру в аплікації. Технологія виготовлення виробів. Шви: «в прикріп»,

«вперед голка», «петельний», «тамбурний», «гладдевий». Аплікація на різних тканинах.

Практична частина. Виконання аплікації за зразком. Виконання аплікації на різних тканинах. Виконання аплікації за особистим задумом.

6. Виготовлення гудзиків із бісером і бісерних прикрас (39 год.)

Вивчення зразків. Технологія виготовлення гудзика. Вивчення та самостійне створення схем вишивання. Традиційні і нові технології створення бісерних прикрас. Авторські прикраси.

Практична частина. Виготовлення гудзика. Вишивання за зразком. Вишивання за власною схемою. Виготовлення бісерних прикрас за зразком. Плетіння бісерних прикрас за наданою схемою. Виготовлення бісерних прикрас за самостійно розробленою схемою.

7. Виготовлення об'ємних новорічних прикрас (24 год.)

Вивчення зразків. Мозаїчне плетення. Мозаїчний шнур. Мозаїчний шов. Вибір схеми плетення виробу.

Практична частина. Плетення мозаїчного шнура за схемою. Виготовлення новорічних прикрас.

8. Виготовлення тканих прикрас (30 год.)

Виникнення ткання. Вивчення тканих зразків. Ткання однією голкою з декоративними нитками основи. Ткання однією голкою з потаємними нитками основи. Вивчення схем плетення. Розробка власних схем. Інструменти та прилади для ткання. Правила безпеки праці під час роботи з різними інструментами.

Практична частина. Ткання однією голкою з декоративними нитками основи. Ткання однією голкою з потаємними нитками основи. Ткання двома голками за зразком. З'єднання тканих смуг. Виготовлення виробів за особистою схемою.

9. Виготовлення низаної плоскої пейзажної картини (33 год.)

Вивчення зразків. Техніка імітації ткання. Прямий та поперечний способи низання. Технологія виконання. Вивчення схем плетення. *Практична частина.* Плетення прямим методом. Плетення поперечним методом. Плетення за зразком. Виготовлення низаної плоскої картини.

10. Індивідуальна робота з вихованцями (147 год.)

Індивідуальні заняття з удосконалення техніки плетення.

11. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з народними

майстрами.

12. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Вищий рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	
1.	Вступ	3	–	3
2.	Виготовлення бісерних прикрас за власними схемами вихованців	12	48	60
3.	Створення новорічної композиції за власним задумом вихованців	9	21	30
4.	Виготовлення подарунків і сувенірів до свят	9	33	42
5.	Виготовлення пасхальних яєць	12	27	39
6.	Виготовлення об'ємної картини «Подорож до країни казок»	9	15	24
7.	Індивідуальна робота з вихованцями	54	69	123
8.	Підсумок	3	–	3
	Разом	111	213	324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Робоча кімната. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях. Розподіл робочих місць.

2. Виготовлення бісерних прикрас за власними схемами вихованців (60 год.)

Ажурні оздоби, мозаїчні вироби, браслети, кулони.
Практична частина. Виконання схем плетіння бісерних прикрас.
Плетення ажурного ланцюжка. Виготовлення виробу за власною схемою.

3. Створення новорічної композиції за власним задумом вихованців (30 год.)

Побудова схеми виробу «Символ року» за власним задумом вихованців.
Складніші схеми плетення сніжинок.

Практична частина. Плетення виробу «Символ року». Плетення ажурних сніжинок. Виготовлення виробів зі сніжинками.

43

4. Виготовлення подарунків і сувенірів до свят (42 год.)

Вивчення та розгляд авторських виробів. Обговорення схем плетіння подарунків і сувенірів до Дня матері, Дня вчителя. Інших свят. Вибір прийомів плетення. Створення вихованцями власних схем плетення.

Практична частина. Плетення виробу за зразком. Розробка власної схеми плетіння. Виготовлення різноманітних подарунків і сувенірів (кулонів, кольє) за власною схемою.

5. Виготовлення пасхальних яєць (39 год.)

Особливості плетення пасхального яйця. Вивчення схем плетення сіток. Створення власних схем плетення.

Практична частина. Плетення за зразком. Розробка власної схеми плетення яйця. Плетення за власною схемою.

6. Виготовлення об'ємної картини «Подорож у країну казок» (24 год.)

Об'ємні іграшки. Схеми виготовлення об'ємних іграшок. Розробка власних схем.

Практична частина. Плетення за зразком. Плетення іграшки за власною схемою. Плетення елементів картини. Об'єднання окремих фрагментів у картину.

7. Індивідуальна робота з вихованцями (123 год.)

Індивідуальні заняття з вихованцями з удосконалення техніки плетення.

8. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

**Вищий рівень, другий та наступні роки навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	–	3
2.	Об'ємне вишивання бісером	3	12	15
3.	Об'ємне вишивання стеклярусом	3	18	21
4.	Об'ємне вишивання пайетками	3	9	12
5.	Виготовлення брошок і кулонів	9	27	36
6.	Виготовлення об'ємних новорічних прикрас	9	15	24
7.	Техніка вишивання бісером	3	12	15
8.	Техніка вишивання по картатій тканині	3	12	15

44

9.	Вишивання бісером картини	9	30	39
10.	Художнє оздоблення виробів	3	12	15
11.	Індивідуальна робота з вихованцями	54	72	126
12.	Підсумок	3	–	3
	Разом	105	219	324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Робоча кімната. Інструменти (голки, нитки, ножиці, наперсток, стрічка, шпилька, калька, копіювальний папір, п'яльця) та матеріали (тканина для вишивання, бісер, «рис», стеклярус, пайетки, намисто). Правила техніки безпеки на заняттях. Розподіл робочих місць.

2. Об'ємне вишивання бісером (15 год.)

Вивчення народних та авторських зразків. Техніка вишивання бусами, ланцюжком, кораловим способом, напівпетелькою.

Практична частина. Вишивання за зразком. Вишивання за власним ескізом.

3. Об'ємне вишивання стеклярусом (21 год.)

Техніка вишивання стеклярусом. Техніка вишивання «рисом». Тканини для вишивання. Вивчення схем вишивання.

Практична частина. Вишивання за зразком. Створення власного малюнка вишивки. Вишивання за власним малюнком.

4. Об'ємне вишивання пайєтками (12 год.)

Техніка вишивання пайєтками. Тканини для вишивання. Розмітка на тканині. Вивчення схем.

Практична частина. Вишивання за зразком. Вишивання за власною схемою.

5. Виготовлення брошок і кулонів (36 год.)

Тканини і матеріали. Розмітка на тканині. Вивчення зразків вишивок. Вивчення схем вишивок. Прийоми виготовлення брошок і кулонів.

Практична частина. Розмітка тканини. Вишивка за зразком. Вишивка за власною схемою. Виконання опису схеми. Виготовлення брошок і кулонів із вишитих заготовок.

6. Виготовлення об'ємних новорічних прикрас (24 год.)

Особливості плетіння та низання об'ємних виробів. Види об'ємних прикрас: «хробак», «гердан», «гердан кручений», ланцюжок» тощо. Техніка

45

об'ємного плетіння. Вивчення зразків новорічних прикрас, виготовлених у техніці об'ємного плетіння.

Практична частина. Плетення за зразком. Виготовлення новорічних прикрас технікою об'ємного плетіння. Плетення новорічних прикрас за власною схемою. Виконання опису схеми плетення.

7. Техніка вишивання бісером (15 год.)

Прийоми роботи в техніці вишивання бісером за допомогою лічення. Методи збільшення чи зменшення малюнка з метою зміни розміру виробу. *Практична частина.* Плетення за зразком. Підбір малюнка, тканини, матеріалів.

Вишивання бісером за допомогою лічення. Збільшення чи зменшення малюнка з метою зміни розміру виробу. Вишивання за зразком.

8. Техніка вишивання по картатій тканині (15 год.)

Техніка вишивання бісером по картатій тканині. Види швів: «уприкріп», «за голку», «на півхреста». Методи вирівнювання рядів (підбір і підгонка).

Практична частина. Вишивання за зразком.

9. Вишивання бісером картини (39 год.)

Обладнання для вишивання бісером. Тканина для вишивання бісером. Прийоми перенесення малюнка на тканину. Правила оформлення робіт.
Практична частина. Підбір малюнка. Перенесення малюнка на тканину. Підбір матеріалу за розміром і кольором. Вишивання бісерної картини. Оформлення роботи.

10. Художнє оздоблення виробів (15 год.)

Технологія оздоблення виробів. Приладдя й матеріали для оздоблення.
Практична частина. Оздоблення різноманітних виробів вишивкою бісером.

11. Індивідуальна робота з вихованцями (126 год.)

Удосконалення техніки плетення.

12. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- історичні відомості про виготовлення виробів з бісеру;
- основні теоретичні поняття й терміни при виготовленні різних виробів з бісеру;
- правила безпеки роботи з ріжучими та гострими інструментами та матеріалами;

46

- основи композиції;
- техніку виготовлення листя простої та складної форми;
- правила підбору кольорової гами;
- плетіння спареним способом;
- особливості оздоблювання пасхальних яєць;
- методи виготовлення новорічних композицій;
- виготовлення об'ємних плетінок;
- схеми плетіння картини та її елементів;
- способи виготовлення прикрас за народними зразками;
- способи плетення виробів з окремих деталей;
- прийоми мозаїчного плетення ажурних виробів із бісеру;
- прийоми виготовлення об'ємних і круглих шнурів, спіралі;
- схеми для виконання об'ємних іграшок;
- техніку вишивання бісером, стеклярусом, пайєтками;
- технологію виготовлення виробів з аплікацією;
- прийоми ткання однією і двома голками;
- методи збільшення і зменшення малюнка виробу;

- прийоми перенесення малюнка на тканину;
- техніку вишивання бісером;
- прийоми декорування різноманітних виробів бісером.

Вихованці мають уміти:

- читати та розуміти схеми;
- плести ланцюжки та кільця;
- створювати композиції з виготовлених предметів;
- підбирати матеріал для виготовлення виробу;
- виготовляти бісерні прикраси за власними схемами;
- виготовляти щільні однорядні та багаторядні ланцюжки;
- плести різноманітні новорічні вироби;
- розробляти власні схеми візерунків;
- добирати матеріал для виготовлення виробу;
- виготовляти прикраси за народними зразками;
- виконувати схеми ажурних сніжинок, новорічних прикрас, серветок;
- вишивати бісером, стеклярусом, пайєтками;
- виконувати аплікацію бісером;
- виготовляти гудзики з бісеру, об'ємні новорічні прикраси;
- виготовляти низану плоску пейзажну картину;
- виготовляти об'ємні картини;
- низати і плести об'ємні вироби;
- вишивати бісером по картатій тканині;
- оздоблювати різноманітні вироби бісерною вишивкою.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№ з/п	Основне обладнання	Кількість
-------	--------------------	-----------

47

<i>Матеріали</i>		
1.	Набір бісеру	400 г
2.	Набір стеклярусу	200 г
3.	Набір ниток № 80–100	10 шт.
4.	Набір капронових ниток №80	10 шт.
5.	Моток волосіні (ліски)	20 шт.
6.	Калька під олівець	2 рул.

7.	Клей ПВА	10 шт.
<i>Верстати</i>		
1.	Верстат для ткацтва бісером настільний (100 мм х 500 мм)	20 шт.
<i>Пристосування</i>		
1.	Набір рамок	20 шт.
<i>Інструменти</i>		
1.	Голка для бісеру	40 шт.
2.	Голка звичайна	20 шт.
3.	Наперсток	20 шт.
4.	Ножиці побутові	20 шт.
5.	Лінійка дерев'яна 300 мм	20 шт.
6.	Лекало	20 шт.
7.	Пензлик	20 шт.
<i>Таблиці, плакати</i>		
1.	Види плетіння	1 компл.
2.	Вишивка бісером	1 компл.
3.	Плетіння бісером	1 компл.
4.	Правила техніки безпеки	1 компл.
<i>Картки для індивідуальної роботи</i>		
1.	Схеми плетіння виробів із бісеру	20 шт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артамонова Е. В. Бисер: практическое руководство / Е. В. Артамонова. – М.: Эксмо, 2005. – 272 с.
2. Бондарева Н.И. Цветы из бисера / Н. И. Бондарева. – Ростов-на-Дону:

Феникс, 2004. – 48 с.

3. Виноградова Е. Бисер для детей: игрушки и украшения / Е. Виноградова. – М.: Эксмо, 2004. – 176 с. – (Серия «Академия «Умелые руки»). 4. Ткаченко Т. Б. Бисер для начинающих / Т.Б.Ткаченко. – Ростов-на-Дону: ИД ВЛАДИС, 2004. – 192 с.

5. Гашицкая Р.П. Волшебный бисер (вышивка бисером) / Р.П. Гашицкая, О.В. Левина. – Ростов-на-Дону: Проф-Пресс, 2004. – 480 с. ил.

6. Котова И.Н. Волшебная игла. Бисер / И.Н.Котова, А.С. Котова. – С.Пб.: ИД «МиМ», 1998. – 48 с.

7. Котова И.Н. Бисер. Очарование цепочки. Теория композиции / И.Н.Котова, А.С. Котова. – С.-Пб.: ИД «МиМ», 1998. – 48 с.

48

8. Котова И.Н. Секреты мастерства. Искусство наложения / И.Н.Котова, А.С. Котова. – С.Пб.: ИД «МиМ», 1998. – 48 с.

9. Котова И.Н. Бисер Секреты мастерства. Искусство наложения / И.Н.Котова, А.С. Котова. – С.Пб.: ИД «МиМ», 1998. – 41 с., ил. 10. Кузнецова Н. Бисероплетение для девочек / Н.Кузнецова. – М.: Внешсигма. – 2001.

11. Литвинец Э. Забытое искусство (о бисере) / Э.Литвинец // Журнал «Сделай сам». – 1992. – № 2.

12. Литвинец Е. М. Чарівні візерунки / Е.М.Литвинець. – К.: Рад. шк., 1985. – 49 с.

13. Лындина Ю.С. Фигурки из бисера / Ю.С. Лындина. – М.: Культура и традиции, 2005. – 82 с.

14. Ляукина М. Бисер / М. Ляукина. – М.: АСТ-Прес Книга, 2004. – 288 с. 15. Нилова И. Модные фенечки из бисера / И.Нилова. — М.: Внешсигма. – 1999. – 33 с., ил.

16. Носырева Т.Г. Игрушки и украшения из бисера / Т.Г.Носырева. – М.: ООО «Издательство Астрель». – 2003. – 143 с.

17. Петрунькина А. Фенечки из бисера / А.Петрунькина. – СПб.: Кристалл. – 1998. – 191 с.

18. Тимченко Э. Бисерное рукоделие / Э.Тимченко. – СПб.: Русич. – 2005. – 160 с.

Додаток 1

Словник термінів

Аплікація – нашивка (чи наклеювання) частин тканини, шкіри, хутра на основу.

Бісер – маленькі кульки та циліндрики зі скла, металу або пластмаси з наскрізним отвором для низання.

Стеклярус – шматочки скляної трубочки довжиною 5–10 мм.

Рубка – стеклярус довжиною 2–3 мм.

Плетіння в «одну голку» – нанизування бісерин одна до однієї. **Плетіння у «дві голки»** – нанизування бісеринок на нитку з голками на обох кінцях, які перехрещуються в місцях з'єднання.

«**Мозайка**», або «**шахи**» – нанизування бісеринок вручну в шаховому порядку (через одну).

«**У хрест**», або «**хрестик**» – нанизування ланцюжків і густої сітки з хрестоподібним розміщенням бісеринок.

«**Переплітання**», або «**плетіння**» – нанизування бісеринок на декілька ниток, з'єднаних на одному кінці вузлом, і переплітання їх між собою під прямим або гострим кутом за задуманим візерунком.

«**У стовпчик**» – нанизування виробів у вигляді круглих або квадратних шнурів.

«**Спіраль**» – круглий шнур, винизаний «у стовпчик», виготовляють з бісеру, або з поєднання бісеру та скла́русу.

Ткання – виготовлення на верстаті виробів з нитяною основою, де роль

49

човника виконує голка з ниткою з нанизаними на неї бісеринками. **Ткацький верстат** – обладнання для виготовлення тканих виробів. **Орнамент** – візерунок, побудований на ритмічному повторенні й симетричному розміщенні геометричних елементів або стилізованих рослинно-тваринних мотивів.

50

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ВИГОТОВЛЕННЯ ІГРАШОК

Початковий та основний рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Під час роботи з виготовлення іграшки в гуртківців розвиваються старанність, працьовитість, фантазія, творча уява, прищеплюються акуратність, послідовність, формується творче ставлення до праці, виробляються певні навички та вміння, які можуть бути корисними в повсякденному житті.

Навчальна програма з виготовлення іграшки художньо-естетичного напрямку декоративно-ужиткового профілю розрахована на вихованців віком від 7 років.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості в процесі опанування виготовлення іграшок.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей: пізнавальна – ознайомлення з поняттями та знаннями, які стосуються виготовлення іграшок;

практична – оволодіння вміннями та навичками виготовлення різних іграшок;

творча – розвиток творчих здібностей;

соціальна – виховання дбайливого, шанобливого ставлення до народних традицій, національної свідомості, формування естетичного смаку, популяризації народних промислів.

Програма розрахована на навчання в групах початкового та основного рівня. Загальний обсяг та тривалість занять становлять:

початковий рівень – 144 год. (4 год. на тиждень);

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень).

Програма містить теоретичну і практичну частини. Для реалізації теоретичних завдань використовуються розповідь, яка супроводжується показом репродукцій, бесіда з оглядом іграшок та аналізом їхніх конструкцій. Практична робота включає замальовку моделі іграшки, заготовку лекал, підбір матеріалу, з якого буде виготовлятися іграшка, розкрій тканини і хутра, зметування, шиття деталей, заповнення форми наповнювачем, з'єднання деталей та оздоблення іграшки. Програма інтегрує знання гуртківців з історії, народознавства, креслення, трудового навчання.

Протягом першого року навчання гуртківці здобувають навички з художньої творчості, уявлення про пропорції, виразність форм, засвоюють види швів, основні технологічні процеси виготовлення іграшки, послідовність виконання окремих операцій в її створенні та оформленні.

На початковому рівні навчання діти роблять прості анімалістичні іграшки. Для цього вони вчаться правильно замальовувати моделі, підбирати та розкривати тканину, шкіру, хутро, оздоблювати свою роботу. Вони вивчають властивості матеріалів, з яких виготовляється найпростіша іграшка

51

(тканина, шкіра, хутро, нитки), оволодівають прийомами та методами роботи з матеріалами та інструментами, вчаться акуратно ремонтувати пошкоджені іграшки та дотримуватися правил техніки безпеки у своїй роботі. Знайомляться з історією виникнення та вдосконалення іграшки, а також із розвитком народних промислів, пов'язаних з виготовленням іграшки.

На основному рівні вдосконалюються набуті знання і навички. Вихованці вчаться створювати тематичні композиції, самостійно підходять до вирішення творчих завдань, зокрема проектують і виготовляють оригінальні конструкції іграшок, створюють композиції з іграшок за сюжетами українських народних казок, творів українських письменників, поетів, дитячих мультфільмів.

Для виконання складних композицій можна використовувати колективну роботу. Ця форма організації праці дозволяє ефективно виконувати трудомістку роботу, згуртовує дітей, надихає їх до творчості, викликає бажання змагатися один з одним і допомагати товаришу.

Вихованці гуртка беруть активну участь у різноманітних конкурсах і виставках різного рівня. Дуже корисними є екскурсії в місцеві музеї, зустрічі з народними умільцями.

За цією програмою можуть проводитися заняття в групах індивідуального навчання, які організовуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних

умов гуртка, групи, творчого об'єднання можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усьог о
	Вступ	2	-	2
	Історія української народної іграшки. Ляльки	2	4	6
	Анімалістична іграшка	2	-	2
	Домашні тварини. Іграшки	2	22	24
	Використання декоративних іграшок в сучасному інтер'єрі	2	22	24
	Історія створення сувенірів та їхнє призначення. Іграшки сувеніри	2	14	16
	Поетизація стихій природи нашими предками	2	22	24
	8. Народний гумор у піснях, прислів'ях, приказках	2	8	10
	Житло та побут людей у	2	8	10

52

	фольклорі			
10 .	Новорічний обряд в Україні	2	10	12
11 .	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	12	12
12 .	Підсумок	2	-	2

	Разом	22	122	144
--	-------	----	-----	-----

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Робоча кімната. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях. Розподіл робочих місць.

2. Історія української народної іграшки. Ляльки (6 год.)

Лялькоподібні фігурки як предмети культово-релігійного призначення та іграшки. Виникнення української народної іграшки. Лялька – модель людини. Гра дитини з лялькою – підготовка до майбутнього дорослого життя. Одягання ляльки – розвиток уявлень про історію одягу. Підготовка креслень для іграшки. Виготовлення іграшки зі штучного хутра. Використання лекал. Використання швів: шов «назад голку», «уперед голку», обкидний шов. Монтаж каркасу іграшки. Набивання ватою. Куляста деталь у виробках та способи її виготовлення. Кольори іграшки. Поняття про «теплі» та «холодні» кольори.

Практична частина. Виготовлення ляльок «Жуйка», «Мати-земля».

3. Анімалістична іграшка (2 год.)

Тварини, які нас оточують. Домашні та дикі тварини. Демонстрування ілюстративного матеріалу про анімалістичну іграшку. Виразність образів тварин в анімалістичній іграшці. Наділення їх рисами, притаманними людині. Простота й лаконічність анімалістичної іграшки. Пропозиції та виразність форм. Декоративне оформлення і кольори.

4. Домашні тварини. Іграшки (24 год.)

Бесіда з дітьми про їхніх домашніх улюбленців. Основні характерні риси кожної з цих тварин. Умовність кольорового вирішення кожної окремої іграшки. Декоративні властивості матеріалу та їхнє використання при виготовленні іграшки.

Практична частина. Виготовлення іграшок «Братик Кролик», «Кіт Воркіт», «Цуценя Гав». Підготовка матеріалів (щільне сукно, штучне хутро, тонкий мотузок, яскрава тканина, червона шкіра для очей і носика, клей) та інструментів (лінійка, олівець, ножиці, голка з нитками). Підготовка лекал із картону.

53

5. Використання декоративних іграшок у сучасному інтер'єрі (24 год.)

Декоративні іграшки, які прикрашають наш побут. Демонстрування декоративних іграшок: подушка-іграшка, грілка на чайник, підставка для

олівців тощо.

Практична частина. Виготовлення іграшок «Вогняний бичок», «Теличка». Підготовка матеріалів (мішковина, сукно, тасьма, штучна шкіра, клей) та інструментів (лінійка, олівець, ножиці, голка з нитками). Підготовка лекал із картону.

6. Історія створення сувенірів та їхнє призначення. Іграшки сувеніри (16 год.)

Сувенір – подарунок на спогад про якусь людину чи подію. Поняття про особистий сувенір. Поняття про сувенір загального значення, який несе у собі інформацію про країну та її історію, художню культуру народу, його традиції та естетичні ідеали. Сувенір, зроблений власноруч, – найкращий подарунок.

Практична частина. Виготовлення іграшок «Півник», «Поросятко Хрю». Підготовка матеріалів та інструментів. Підготовка лекал із картону.

7. Поетизація стихій природи нашими предками (24 год.) Українське народне мистецтво – багатовікове уявлення про красу й гармонію. Наділення різних явищ природи, тварин і рослин у фольклорі особливими властивостями (сонце і вода – символи життя, верба – символ дерева роду, калина – поетичний символ України, священні образи тварин і комах – лелека, бджола).

Практична частина. Виготовлення іграшок «Жар-Птиця», «Лебідь», «Коза-Дереза». Підготовка матеріалів та інструментів. Підготовка лекал із картону.

8. Народний гумор у піснях, прислів'ях, приказках (10 год.) Бесіда з дітьми. Наведення прикладів пісень, казок, прислів'їв, приказок.

Практична частина. Виготовлення іграшки «Жабка». Підготовка матеріалів та інструментів. Підготовка лекал із картону.

9. Житло та побут людей у фольклорі (10 год.)

Бесіда про мир та злагоду в кожному домі.

Практична частина. Виготовлення іграшки «Домовичок». Підготовка лекал із картону. Підготовка матеріалів та інструментів.

10. Новорічний обряд в Україні (12 год.)

Народні обряди на Різдво, Василя, Водохреща, Коляда. Вивчення колядок, щедрівок.

Практична частина. Виготовлення іграшок «Морозко»,

54

«Снігуронька». Підготовка лекал із картону. Підготовка матеріалів та інструментів.

11. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії для ознайомлення з природою, історією та культурою краю.
Участь у виставках, конкурсах, святах.

12. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

**Основний рівень
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усьог о
	Вступ	3	-	3
	Умовність образу ляльки	3	3	6
	3. Казка в українському фольклорі	3	30	33
	Природа в українській народній творчості	3	30	33
	Народний гумор у піснях, прислів'ях, приказках	3	18	21
	Культ родини в Україні. Дерево роду	3	9	12
	Житло та побут людей у фольклорі	3	18	21
	Обереги в житті українського народу	3	21	24
	Український народний одяг	3	30	33
	Вишивка у побуті	3	12	15
	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	12	12
	Підсумок	3	-	3
	Разом	33	183	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Робоча кімната. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях. Розподіл робочих місць.

2. Умовність образу ляльки (6 год.)

Українська фольклорна лялька – яскравий вид народної творчості. Умовність та узагальнене зображення іграшки. Декоративність, відчуття

55

матеріалу, симетрія. Логічна відповідність між формою, матеріалом і технікою виконання. Особливості вибору кольору при виготовленні ляльки. *Практична частина.* Замальовка народного костюма. Виконання ескізів ляльки з використанням елементів народного одягу.

3. Казка в українському фольклорі (33 год.)

Казка – невичерпне джерело духовного життя народу. Поняття про добро і зло в казці. Світогляд, звичаї, вірування у казках.

Практична частина. Виконання композиції «Солом'яний бичок». Виготовлення ляльок «Дід», «Баба», «Бичок». Підготовка матеріалів та інструментів. Підготовка лекал з картону.

4. Природа в українській народній творчості (33 год.)

Культ рослин у давніх віруваннях українців. Ритуали, пов'язані із Зеленими святами. Міфологічні істоти в народній творчості. *Практична частина.* Виготовлення ляльок «Лісовик», «Русалка», «Мавка». Підготовка матеріалів та інструментів. Підготовка лекал із картону.

5. Народний гумор у піснях, прислів'ях, приказках (21 год.) Бесіда з дітьми про гумор, дотепність і кмітливість, властиві українському народу.

Практична частина. Конкурс відомих жартівливих пісень, прислів'їв, приказок. Виготовлення ляльки «Язиката Хвеська». Підготовка матеріалів (клаптики різнокольорового шовку, мішковина, штучна шкіра) та інструментів. Підготовка лекал із картону.

6. Культ родини в Україні. Дерево роду (12 год.)

Бесіда з дітьми: «Запитаймо, хто ми і звідки ми є». Поняття про дерево роду. Дерево роду кожного гуртківця.

Практична частина. Виконання композиції «Колискова». Підготовка матеріалів (мішковина або полотно для основи, клаптики білої та яскравої тканини, шкіри) та інструментів. Підготовка лекал із картону.

7. Житло та побут людей у фольклорі (21 год.)

Трипільська цивілізація. Біла українська хата – один із символів України. Звичай прикрашати житло вишитими рушниками і витворами народного мистецтва. Особлива роль печі – вогнища, яке дає їжу і тепло. Гостинність та охайність, притаманні українцям.

Практична частина. Виконання композиції «Кум та кума». Підготовка матеріалів та інструментів. Підготовка лекал із картону.

8. Обереги в житті українського народу (24 год.)

Обереги. Головні священні символи України – тризуб, хрест, коло. Рослинні образи-обереги (верба, дуб, тополя, калина, любисток, м'ята, волошка). Священні тварини – корова, лелека, бджола. Прадавні обереги-

56

ляльки, символи родючості та материнства.

Практична частина. Виготовлення ляльки «Берегиня». Підготовка матеріалів та інструментів. Підготовка лекал із картону.

9. Український народний одяг (33 год.)

Одяг – своєрідний оберіг для людини. Народний одяг. Комплект традиційного народного одягу. Жіноче вбрання. Дівоче намисто. Головні убори української жінки. Жіноча сорочка. Чоловіче вбрання – сорочка, шаровари, пояс, взуття.

Практична частина. Виготовлення ляльок «Одарка», «Карась». Підготовка матеріалів (мішківина, сукно, шкіра, поролон, клаптики білої тканини, чорні нитки) та інструментів. Підготовка лекал із картону.

10. Вишивка в побуті (15 год.)

Українська народна вишивка.

Практична частина. Виготовлення ляльки «Солоха». Підготовка матеріалів (мішківина, клаптики шкіри і різнокольорових тканин, тонкий шнурок) та інструментів. Підготовка лекал із картону.

11. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з народними майстрами.

12. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- декоративні властивості матеріалу та його використання при виготовленні іграшки;
- історію виникнення української народної іграшки;
- особливості анімалістичної іграшки;
- особливості виготовлення креслень для іграшки;
- про теплі й холодні кольори;
- правила техніки безпеки;
- різні шви та їх використання при виготовленні іграшок;
- способи використання лекал;
- техніку та технологію виготовлення народних іграшок.

Вихованці мають уміти:

- виготовляти іграшки та ляльки;
- виконувати креслення;
 - готувати матеріали, інструменти, лекала для виготовлення іграшок;
- підбирати матеріал за кольором і фактурою;
- створювати композиції.

57

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№ з/п	Основне обладнання	Кількість
<i>Матеріали</i>		
1.	Біла тканина, клаптики	за необхідн.
2.	Дріт для каркасу	10 м
3.	Картон	10 листів
4.	Клей ПВА	5 флаконів
5.	Кольорова тканина, клаптики	за необхідн.
6.	Крейда для розкрою	10 шт.
7.	Мішковина	за необхідн.
	Нитки різного кольору	60 шт.
	Олівці прості	20 шт.
	Папір	2 рулони
	Поролон	за необхідн.

	Ручки	20 шт.
	Сукно	за необхідн.
<i>Інструменти</i>		
1.	Пензлики	20 шт.
2.	Посуд для води	20 шт.
3.	Посуд для замісу глини	20 шт.
4.	Стеки	20 шт.
5.	Турнетки	20 шт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Данченко Л.О. Народна іграшка / Л.О. Данченко. – К.: Мистецтво, 1993.
2. Качкан В. А. Жива глина: мандрівка в минуле та сьогоднішнє Опішного. / В. А. Качкан // Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному. – Опішне: Укр. народознавство, 1994. – 232 с.
3. Лашук Ю. Покутська кераміка / Ю. Лашук. – Опішне: Укр. народознавство, 1998. – 160 с.
4. Русаков Н.М. Ліплення в початкових класах: посіб. для вчителя / Н.М. Русаков. – К., 1980.
5. Федотов Г.Я. Послушная глина (Основы худож. ремесла) / Г.Я.Федотов. – М.: АСТ-Пресс, 1999. – 144 с.

58

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ВИГОТОВЛЕННЯ ІГРАШОК-СУВЕНІРІВ

Початковий, основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Саморобна іграшка – це власна дитяча фантазія, яка має прояв у формі, характері, оздобленні, призначенні, у правилах гри з нею. Це – відчуття причетності до процесу творення разом із впевненістю у своїх силах: придумати іграшку, виконати її, відремонтувати, якщо знадобиться, і все це самостійно та ще й за власним бажанням.

Програма навчання з виготовлення іграшок-сувенірів художньо естетичного напрямку декоративно-ужиткового профілю розрахована для дітей віком від 5 років.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості в процесі опанування виготовлення іграшок-сувенірів. Основні завдання полягають у набутті дітьми в процесі занять таких

компетентностей:

пізнавальна – ознайомлення з історією виникнення народної іграшки, особливостями її виконання в різних регіонах України в різні історичні періоди;

практична – оволодіння технологією виготовлення різноманітних іграшок з різних за структурою та в обробці тканин, різних за складністю та призначенням ручних швів, способами оздоблення;

творча – розвиток художнього смаку, творчої уяви, фантазії, напрацювання індивідуального стилю роботи;

соціальна – виховання культури праці, дбайливого ставлення та пошани до народних традицій; професійне самовизначення; розвиток позитивних якостей особистості: працелюбності, наполегливості, відповідальності; сприяння самореалізації дитини в соціумі.

Програму складено за концентричним принципом із повторним вивченням окремих розділів та тем, розширенням та поглибленням змісту навчального матеріалу. Навчальна програма розрахована на такі рівні: початковий рівень – 216 год. (6 год. на тиждень);

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень);

вищий рівень – 216 год. (6 год. на тиждень).

Програма початкового рівня спрямована на ознайомлення з історією виникнення української народної іграшки, її особливостями та передбачає виготовлення іграшок за зразком. Значна увага приділяється опануванню правил роботи з тканинами, простими за структурою та обробкою, оволодінню простими ручними швами, нескладними способами оздоблення іграшок та правилам організації робочого місця. Заняття проводяться тричі на тиждень по 2 години.

Програма основного рівня навчання спрямована на поглиблення знань про іграшку (від простої іграшки-жованки до народних іграшок із текстилю,

59

глини, соломи) та ускладнення завдань через поширення видів тканин, які використовуються, опанування правил поєднання кольорів і тканин різних за фактурою, використання дротяного каркаса, урізноманітнення засобів оздоблення іграшок. Також програмою передбачається опанування основ клаптикової пластики, виготовлення іграшок для лялькового театру, м'яких іграшок, які повторюють форму глиняних.

Програма вищого рівня забезпечує розвиток творчої фантазії та професійних навичок через збільшення питомої ваги завдань на створення самостійно розроблених іграшок. У цей період значна увага приділяється вивченню національного костюма, передбачається оволодіння технікою в'язання гачком, робота зі складними в обробці тканинами (джинсова тканина, трикотаж, шовк).

Формами роботи за цією програмою є практичні завдання, підготовка виставкових робіт, лекції, бесіди.

За цією програмою можуть проводитися заняття в групах

індивідуального навчання, які організовуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1	Вступ	1	1	2
2.	Народна іграшка	2	10	12
3.	Іграшки-сувеніри з тканини	6	84	90
4.	Іграшки-сувеніри зі штучного хутра	2	54	56
5.	Комбіновані іграшки-сувеніри	6	36	42
6.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	12	-	12
7.	Підсумок	2	-	2
Разом		31	185	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Мета роботи гуртка. Знайомство з правилами поведінки в гуртку під час занять. План роботи на навчальний рік. Матеріали та інструменти, необхідні для роботи. Правила техніки безпеки.

Практична частина. Сюжетно-рольові та дидактичні ігри.

60

2. Народна іграшка (12 год.)

Історія народної іграшки. Способи її створення. Музей та його роль в житті дитини. Обряди.

Практична частина. Виготовлення ляльки- «жованки». Оздоблення. Ігри. Збирання виставкової композиції.

3. Іграшки-сувеніри з тканини (90 год.)

Різновиди тканин. Правила роботи з викрійками-лекалами. Правила

розкрою. Техніка безпеки. Послідовність виконання іграшок. Ручні шви. Надрізки. Дротяний каркас. Наповнення та оздоблення виготовлених іграшок-сувенірів.

Практична частина. Виготовлення іграшок: подушка-гольничка, заєць, кошеня, мишеня, слоненя, щеня, лоша.

4. Іграшки-сувеніри зі штучного хутра (56 год.)

Особливості роботи зі штучним хутром. Правила його розкрою та особливості обробки. Ручні шви. Правила зметування. Дротяний каркас та оформлення іграшки.

Практична частина. Виготовлення іграшок, нескладних за формою і кількістю деталей (собака, ведмідь, сувенір до Різдва, заєць тощо).

5. Комбіновані іграшки-сувеніри (42 год.)

Правила розкрою деталей в комбінованих іграшках. Правила добору матеріалів за фактурою та кольором. Вибір ниток. Дротяний каркас. Особливості виготовлення комбінованої іграшки-сувеніра. Техніка безпеки. Послідовність виконання. Оформлення і оздоблення іграшок. Ручні шви.

Практична частина. Виготовлення іграшок: білий ведмідь, заєць, каченя, сувенір до Великодня.

6. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв.

7. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1	Вступ	1	2	3
2.	Народна іграшка	3	12	15
3.	Іграшки-сувеніри з тканини	6	66	72
4.	Іграшки-сувеніри зі штучного	3	54	57

	хутра			
5.	Комбіновані іграшки-сувеніри	3	54	57
6.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	9	-	9
7.	Підсумок	3	-	3
Разом		28	188	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Зміст роботи гуртка в новому навчальному році. Матеріали, інструменти та прилади, необхідні для роботи. Повторення правил поведінки в гуртку під час занять, правил з техніки безпеки.

Практична частина. Сюжетно-рольові та дидактичні ігри.

2. Народна іграшка (15 год.)

Різновиди народної іграшки. Історія. Призначення. Іграшки з сиру, тканини, соломи. Обрядовість. Перегляд ілюстрацій.

Практична частина. Виготовлення обрядової іграшки. Складання композиції з виготовлених іграшок.

3. Іграшки-сувеніри із тканини (72 год.)

Повторення правил крою з тканини, правил техніки безпеки. Виготовлення іграшок з більшою кількістю деталей. Правила розкрою парних і непарних деталей. Послідовність виготовлення іграшок. Дротяний каркас. Наповнення. Оформлення.

Практична частина. Виготовлення іграшок: подушка – ведмідь, лисиця, жирафа, слоненя-гаманець.

4. Іграшки-сувеніри зі штучного хутра (57 год.)

Різновиди штучного хутра. Повторення правил розкрою із штучного хутра. Матеріали та інструменти, необхідні для роботи. Ручні шви. Дротяний каркас. Наповнення. Оформлення. Передача характеру іграшки за допомогою очей (форма, колір).

Практична частина. Виготовлення іграшок ускладнених моделей: собака, кролення, черепаха, іграшка – символ року.

5. Комбіновані іграшки-сувеніри (57 год.)

Повторення правил розкрою комбінованої іграшки. Самостійний добір матеріалів за кольором і фактурою. Зшивання комбінованих деталей іграшки. Оздоблення іграшки.

Практична робота. Виготовлення іграшок: їжачок, кіт, ведмідь, іграшка-сувенір до Великодня, іграшка-подарунок до Дня Матері.

6. Екскурсії, свята, виставки (9 год.)

62

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з народними майстрами.

7. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	2	3
2.	Народна іграшка	3	18	21
3.	Іграшки-сувеніри з тканини	6	66	72
4.	Іграшки-сувеніри зі штучного хутра	3	72	75
5.	Комбіновані іграшки-сувеніри	3	30	33
6.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	9	-	9
7.	Підсумок	3	-	3
Разом		28	188	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

План роботи на новий навчальний рік. Мета роботи гуртка. Матеріали та інструменти для роботи. Повторення правил поведінки в гуртку, правил техніки безпеки під час роботи з різними інструментами.

Практична частина. Сюжетно-рольові та дидактичні ігри.

2. Народна іграшка (21 год.)

Глиняні іграшки. Історія, різновиди та регіональні особливості.

Практична частина. Самостійне виготовлення іграшки, яка повторює форму обраної глиняної іграшки. Розкрій. Зшивання деталей. Оздоблення.

3. Іграшки-сувеніри з тканини (72 год.)

Закріплення правил розкрою тканини. Техніка безпеки. Ручні шви. Використання більш складних в обробці тканин (атлас, шовк, трикотаж). Правила поєднання тканини за кольором і фактурою. Клаптикова пластика. Основи ремесла. Традиції. Самостійний вибір матеріалів для оздоблення.

Практична частина. Виготовлення іграшок: коти та кошенята, черепаха, риба, сувенір до Нового року в техніці «клаптикова пластика». Самостійна розробка моделі, виготовлення викрійок-лекал. Наповнення. Оформлення.

63

4. Іграшки-сувеніри зі штучного хутра (75 год.)

Закріплення правил розкрою штучного хутра. Техніка безпеки. Самостійний вибір моделі іграшки. Засоби передачі настрою та характеру іграшки. Оформлення.

Практична частина. Виготовлення іграшок: заєць, ведмідь, слон, собака, іграшки-подушки. Розкрій, послідовне зшивання деталей. Дротяний каркас. Наповнення. Складання іграшки. Оформлення.

5. Комбіновані іграшки-сувеніри (33 год.)

Закріплення правил розкрою деталей комбінованої іграшки-сувеніра з комбінованих матеріалів. Самостійний добір матеріалів за кольором і фактурою. Використання кольору і фактури матеріалів для передачі характеру і настрою іграшки. Виготовлення очей з паперу. Колір та форма. Вибір казки, для якої будуть виготовлятися іграшки.

Практична частина. Розподіл персонажів. Виготовлення іграшок та необхідного реквізиту для лялькової вистави. Колективна робота. Розкрій. Послідовне зшивання. Виконання підкладки. Наповнення та оформлення готової іграшки.

6. Екскурсії, свята, виставки (9 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з народними майстрами.

7. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Вищий рівень, перший та наступні роки навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього

1.	Вступ	1	2	3
2.	Народна іграшка	3	21	24
3.	Іграшки-сувеніри з тканини	6	81	87
4.	Іграшки-сувеніри зі штучного хутра	3	48	51
5.	Комбіновані іграшки-сувеніри	3	39	42
6.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	6	-	6
7.	Підсумок	3	-	3
Разом		25	191	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

64

План роботи на новий навчальний рік. Повторення правил з техніки безпеки. Матеріали та інструменти.

Практична робота. Сюжетно-рольові та дидактичні ігри.

2. Народна іграшка (24 год.)

Український національний костюм. Особливості крою та оздоблення. Елементи народної вишивки, її колір та символіка.

Практична частина. Виготовлення іграшки в національному костюмі.

3. Іграшки-сувеніри з тканини (87 год.)

Іграшка за власним задумом дітей. Самостійне обрання образу, матеріалів та оздоблення. Розробка моделі.

Практична частина. Послідовне виконання самостійно розробленої іграшки.

4. Іграшки-сувеніри зі штучного хутра (51 год.)

Особливості розкрою штучного хутра з різною фактурою. Можливості оздоблення (в'язання гачком із нарізаних із хутра смуг).

Практична частина. Самостійна розробка моделей. Виготовлення викрійок-лекал. Апробація викрійки на тканині. Корекція викрійки. Робота із хутром різної фактури. Послідовне зшивання, наповнення та оформлення іграшки-сувеніра.

5. Іграшки-сувеніри комбіновані (42 год.)

Вибір моделі. Самостійна розробка викрійок-лекал. Проробка деталей. Самостійний вибір матеріалів оздоблення. Робота зі складними в обробці тканинами (джинсова тканина, трикотаж, шовк різних видів). Виготовлення окремих деталей іграшки з глини (за задумом).

Практична частина. Добір матеріалів. Розкрій деталей іграшки. Виготовлення керамічних деталей. Наповнення. Дротяний каркас (якщо потрібно). Сладання іграшки. Оформлення. Самостійний аналіз роботи.

6. Екскурсії, свята, виставки (6 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з народними майстрами.

7. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- види декоративного оздоблення виробів;
- властивості різних текстильних матеріалів;

- історію та способи створення народної іграшки;
- основи клаптикової пластики;
- основні властивості кольорів;
- основні правила роботи зі штучним хутром;
- послідовність зшивання деталей іграшки;
- правила поєднання тканин за кольором і фактурою;
- правила роботи з лекалами;
- правила розкрою парних і непарних деталей;
- правила техніки безпеки при роботі з інструментами для крою;
- прийоми в'язання гачком;
- принципи та правила розкрою деталей іграшки;
- різновиди глиняних іграшок та їх регіональні особливості; – способи виготовлення м'якої іграшки, яка повторює форму глиняної іграшки;
- умовні позначення на схемах.

Вихованці мають уміти:

- виготовляти дротяний каркас;
- виготовляти ляльку-«жованку», оздоблюючи її відповідно до народних традицій;
- самостійно виготовляти нескладні викрійки-лекала іграшок;
- самостійно виконувати розкрій;
- самостійно добирати матеріали для оздоблення іграшки;

– самостійно збирати іграшку з невеликою кількістю деталей.

ОРИЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№	Основне обладнання	Кількість
<i>Матеріали</i>		
1.	Папір офісний А4 (білий)	100 листів
2.	Папір А4 (кольоровий)	1000 листів
3.	Ватман	40 листів
4.	Папір акварельний	40 листів
5.	Картон кольоровий (50х70)	40 листів
6.	Папір гофрований	20 листів
7.	Клей-олівець 15 г	20 шт.
8.	Клей «Дракон»	5 шт.
9.	Клей ПВА 1 кг	3 шт.
	. Клей (глітери) золото, срібро	20 шт.
	. Бісер	40 наборів
	. Бісер крупний	20 наборів
	. Дерев'яні заготовки	30 шт.
	. Мононитка	10 шт.
	. Нитка бісерна	10 шт.

66

16	Дріт 0.3 мм; 0,7 мм	
	. Фурнітура	в асортименті
	. Флористична стрічка	
	. Олівець простий (koh-i-noor)HB	20 шт.

	. Ластик	16 шт.
	. Акварельні олівці	4 набори
	. Фломастери	4 набори
	. Пастель	6 наборів
	. Масляна пастель	6 наборів
	. Фарби «металік»	6 наборів
	. Фарби акварельні 18 кольорів	16 шт.
	. Фарба-гуаш «Луч» 12 кольорів	16 шт.
	. Фарби для скла «Вітраж»	5 шт.
	. Ручки гелеві	20 шт.
	. Вовна (кольорова)	в асортименті
	. Мочалка	16 шт.
	. Лак акриловий на водній основі	2 шт.
	. Салфетки для декупажа	в асортименті
34	. Файли А4 100 шт.	2 пачки
.		
	. Мука	за необхідн.
36	. Сіль-екстра	за необхідн.
.		
	. Сода	за необхідн.
	. Фарби акрилові 12 кольорів	10 наборів
	. Пластилін 18 кольорів	20 наборів
	. Зубочистки	за необхідн.
	. Дисперсія клею ПВА	3 банки
	. Кукурудзяний крохмаль	за необхідн.

	. Гліцерин	за необхідн.
	. Вазелінове масло	за необхідн.
	. Пакетики фасувальні	за необхідн.
	. Стрічки	в асортименті
	. Нитки для вишивання акрилові	в асортименті
	. Нитки для в'язання акрилові	в асортименті
	. Канва	10 м
	. Свічки воскові	за необхідн.
	. Оцет	за необхідн.
	. Одноразові ложки	за необхідн.
	. Тканина	в асортименті
<i>Пристосування</i>		
1.	Дошка магнітна	1 шт.
2.	Маркери для дошки	за необхідн.
3.	Мольберти	6 шт.
4.	Планшети	6 шт.

5.	Чайник	1 шт.
6.	Теплоелектровентилятор	1 шт.
7.	Аудіомагнітофон	1 шт.
8.	Папки пластикові	3 шт.
9.	Відро пластикове	2 шт.
	. Короб картонний	20 шт.
	. Тканини для драпірування	в асортименті

	. Предмети побуту(натюрмортний фонд)	в асортименті
	. Склянки для води	20 шт.
	. Палітри	20 шт.
	. Рамки різних розмірів	20 шт.
	. Дощечки пластикові для ліплення	20 шт.
	. Стеки	20 шт.
	. Рідке мило для валяння	
	. Одноразові рукавички	за необхідн.
<i>Інструменти</i>		
1.	Ножиці фігурні	9 шт.
2.	Лінійка для квілінгу	9 шт.
3.	Пензлики для клею (синтетика)	20 шт.
4.	Ножиці	5 шт.
5.	Леза на різачки	1 набір
6.	Голки бісерні (набір з 20 шт.)	10 наборів
7.	Пензлики	20 шт.
8.	Голки для валяння	40 шт.
9.	Голки для вишивання стрічками	40 шт.
10.	Писачок	20 шт.
<i>Таблиці, плакати</i>		
1.	Методичний посібник з кольорознавства на планшеті	в асортименті
2.	Методична література	в асортименті
3.	Демонстраційний матеріал	в асортименті

ЛІТЕРАТУРА

1. Авксентьєва О. Г. Українська іграшка / О.Г. Авксентьєва, І.Д. Авдєєва. – К. Мистецтво, 1973.

2. Вилер Н. Мягкие игрушки / Н. Вилер; пер. с англ. И. Кондратихиной. – М.: «Издательская группа «Контэнт», 2004.
3. Гасюк Е.О. Художественное вышивание : альбом. / Е. О. Гасюк, М.Г. Степан. – К.: Вища шк., 1986. – 103 с.
4. Декоративно-ужиткове мистецтво: слов. / за заг. ред. Я. П. Запаска – Л.: Аоріта, 2000. – Т. 1–2.
5. Кара-Васильєва Т. Українська сорочка: альб.. / Т. Кара-Васильєва. – К.: Томі ріс, 1994.
6. Красовицький М. Національний характер виховання: чому виховання повинно мати національний характер? / М.Красовицький // Завуч (1 Вересня). – 2002. – №5.
7. Кульська-Кравченко Н.М. Декоративні в'язані вироби / Н.М. Кульська Кравченко – К.: Техніка, 1985.
8. Манько В. Українська народна писанка / Віра Манько – Л.: Монастир монахів Студитського Уставу, Видав. відділ «Свічадо», 2001. – 48 с.
9. Молотобарова О. С. Кружок изготовления игрушек-сувениров: пособие для руководителей кружков общеобразовательных школ и внешкольных учреждений / О. С. Молотобарова. 2-е изд., дораб.– М.: Просвещение, 1990. – 175 с.: ил.
10. Муханова И. О. Шитьё из лоскутков / И.О. Муханова. – М.: Олма-пресс, 2001. – 98 с.
11. Наумко В. І. Культура і побут населення України: навч. посіб. / В.І. Наумко, Л.А. Артюх, В.Ф. Горбенко. – К.:Либідь, 1991.
12. Наш дом: сб. – Вып. 8. – К.: Час, 1990. – 64 с.
13. Островська Т. 155 стародавніх українських вишивок / Т. Островська. – К.: «Соняшник», 1992.
14. Подоляк Л. Гуманізація освіти / Л. Подоляк // Психолог. – 2002. – № 5.
15. Ракитин В. И. Искусство видеть / В. И. Ракитин. – М.: Знание, 1972.
16. Рошталъ И. В. Азбука цветов. СПб.: Кристалл, Терция, 1998.
17. Рукоделие в школе : практич. пособ.. / А.А. Власова, Л.Ю. Карельская, Л.В. Ефременко. – СПб.: ТОО «Диамант», ТОО «Фирма ЛЮКСИ», 1996. – 560 с.
18. Супруненко В. П. Ми – українці : енциклопедія українознавства / В.П. Супруненко : у 2 кн. – Д.: ВАТ «Дніпроніж», 1999.
19. Традиційне й особистісне у мистецтві / за заг. ред. М. Селіванова. – К.: УЦНК «Музей І. Гончара», 2002.
20. Українська народна іграшка. – Л., 1980.
21. Характеристика досвіду виховної роботи з інноваційним потенціалом // Позакласний час –2001.– № 5.
22. Шорохов Е. В. Основа композиции. – М.: Просвещение, 1979. – 64 с.
23. Шьем из лоскутков / пер. Е. Карпова – М.: , «Внешсигма», 1995.

ВИГОТОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ІГРАШКИ

Основний рівень

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма спрямована на відродження народної творчості, прищеплення дітям любові до рідного краю, пошани до своєї історії, виховання відчуття гордості та нерозривного зв'язку з минулими поколіннями. Барвисті глиняні іграшки дозволяють дітям зазирнути в минуле, осягнути витoki творчості нашого народу.

Навчальна програма виготовлення української народної іграшки з художньо-естетичного напряму декоративно-ужиткового профілю розрахована на вихованців віком від 7 років.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості в процесі опанування виготовлення української народної іграшки.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей: пізнавальна – ознайомлення з таким видом народної творчості, як народна іграшка, його особливостями та специфікою роботи; практична – оволодіння уміннями та навичками виготовлення української народної іграшки;

творча – розвиток творчих здібностей;

соціальна – виховання дбайливого, шанобливого ставлення до народних традицій, формування національної свідомості, естетичного смаку, популяризації народних промислів.

Програма розрахована на навчання за основним рівнем:

основний рівень – 144 год. (4 год. на тиждень).

Програмою передбачено оволодіння основними теоретичними знаннями, практичними уміннями та навичками з виготовлення керамічної народної іграшки, ознайомлення з правилами користування гончарським інструментом.

Під час проведення занять об'єднуються діти, які виявляють інтерес до виготовлення керамічних виробів, виконання пластичних робіт. У процесі виготовлення виробів із глини дітям надається можливість самостійно вирішувати численні композиційні й технологічні завдання, працювати над оформленням та оздобленням власних виробів.

Дуже важливим елементом роботи є збагачення світогляду вихованців, їхніх знань з історії, народознавства та природознавства, розвиток естетичних почуттів, творчої активності, знання традицій українського декоративно-прикладного мистецтва.

Програма інтегрує знання гуртківців з історії, народознавства, креслення та образотворчого мистецтва.

Упродовж терміну навчання гуртківці вивчають історичні витoki та регіональні особливості керамічної іграшки, її характерні ознаки, обрядово-

магічні функції, якими наділяли іграшку в давнину, види глини, способи ліплення та традиційні техніки виготовлення й естетичного оформлення виробів, способи обробки та випалювання, особливості декорування традиційної української іграшки.

Вихованці набувають умінь і навиків: визначають придатність глини для ліплення, доцільність способу виготовлення образу, ліплять іграшку, готують поливу, випалюють і декорують виріб. Вихованці мають засвоїти технології виготовлення простих виробів з глини та багатофактурних композицій.

Підсумком навчання є виставка, на якій вихованці демонструють власноруч виготовлені дво- або багатофактурні композиції. Для розширення світогляду гуртківців заплановано проведення екскурсій для ознайомлення з природою, історією та культурою краю, відвідування музеїв і виставок, проведення різних конкурсів, пізнавально ігрових програм тощо.

За цією програмою можуть проводитись заняття в групах індивідуального навчання, які організовуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Основний рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Українська народна іграшка	10	16	26
1.1. Історичні витoki керамічної іграшки	2	-	2
1.2. Традиційна фольклорність селянської глиняної іграшки	2	-	2
1.3. Обрядово-магічна функція іграшок з глини	2	-	2
1.4. Характерні ознаки української народної іграшки	2	8	10
1.5. Традиційні образи і	2	8	10

сюжети керамічних іграшок			
Розділ 2. Технологія виготовлення глиняної іграшки	12	30	42
2.1. Функціональні особливості керамічної іграшки	2	-	2
2.2. Види глини, її якість	2	10	12

71

2.3. Традиційна техніка виготовлення та естетичного оформлення керамічної іграшки	8	20	28
Розділ 3. Підготовка до випалювання та випалювання керамічних іграшок	8	12	20
3.1. Сушіння іграшки	2	6	8
3.2. Обробка сухої іграшки та підготовка її до випалювання	2	6	8
3.3. Способи випалювання	2	-	2
3.4. Магічне значення кольорів і символіка орнаменту	2	-	2
Розділ 4. Поливання та випалювання керамічних іграшок	8	32	40
Розділ 5. Екскурсії, конкурси, свята, виставки	12	-	12
Підсумок	2	-	2
Разом	54	90	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Робоча кімната. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях. Розподіл робочих місць. Етнографічні регіони керамічного виробництва в Україні.

Розділ 1. Українська народна іграшка (26 год.)

1.1. Історичні витoki керамічної іграшки (2 год.)

Археологічні знахідки керамічних іграшок різних часів на території України. Керамічна іграшка в побуті українців. Взаємозв'язок між глиняною іграшкою та іншими виробами з глини – фігурним керамічним посудом, скульптурою.

1.2. Традиційна фольклорність селянської глиняної іграшки (2 год.)

Українські народні казки («Іван Глиняний», «Тромсик» та ін.), прислів'я, приказки, загадки про глину, гончарів, гончарство та глиняну іграшку.

1.3. Обрядово-магічна функція іграшок з глини (2 год.)

Керамічні зображення людей та їхній зв'язок зі слов'янськими язичницькими божествами (кам'яна баба, Ярило).

1.4. Характерні ознаки української народної іграшки (10 год.)

Зв'язок керамічної іграшки з образами усної народної творчості.

72

Умовність, своєрідний примітивізм, узагальненість, лаконічність, досконала стилізація керамічної іграшки. Керамічні іграшки різних регіонів України та їхні особливості (Вінничина, Коломия, Косово, Опішня, Черкащина).

Практична частина. Аналіз традиційних українських керамічних іграшок за їх зовнішніми ознаками. Визначення їх регіональної приналежності за специфікою застосованої техніки виготовлення, ритміко-пластичної організації, характером орнаменту та естетичного оформлення. Підготовка робочого місця, матеріалів та інструментів. Ескізний малюнок на папері. Виготовлення (ліплення) керамічної іграшки з характерними ознаками, притаманними відповідному регіону.

1.5. Традиційні образи і сюжети керамічних іграшок (10 год.)

Спадковість, збереження і розвиток багатовікових традицій у виготовленні народної іграшки. Образи козаків у народних іграшках. Свищики: способи та особливості виготовлення. Керамічні іграшки у вигляді свійських тварин. Народні майстри української народної іграшки. Знайомство з роботами народних майстрів. Особливості виготовлення іграшок різними майстрами.

Практична частина. Ескізний малюнок на папері. Підготовка глини до ліплення. Добавки (кварцеві матеріали). Зберігання підготовленої глиняної маси. Виготовлення (ліплення) керамічної іграшки з використанням традиційних образів і сюжетів. Виготовлення іграшки на козацьку тематику (сумний козак, козак з варениками, козак із шаблею тощо). Ліплення

свищика, його декорування. Ліплення фігурок домашніх тварин (кота, собаки, кроля, півня та ін.). Застосування народних традицій декоративного оформлення виробів (тиснення штампиками, пальцями, гравірування, наліпні узорі, лощіння, мармурування, розписування ангобами тощо).

Розділ 2. Технологія виготовлення глиняної іграшки (42 год.)

2.1. Функціональні особливості керамічної іграшки (2 год.)

Українська керамічна іграшка – забавка, прикраса, оберіг.

2.2. Види глини, її якість (12 год.)

Глина як сировина для виготовлення керамічних іграшок. Структура, склад, форми залягання, місцезнаходження родовищ глини в Україні. Види глини, їх якості (колір, вологість, однорідність, пластичність, водомісткість).

Практична частина. Заготівля сировини. Сушіння глини, просіювання, приготування робочого тіста. Визначення придатності глини для ліплення. Визначення її пластичності.

2.3. Традиційна техніка виготовлення та естетичного оформлення керамічної іграшки (28 год.)

Способи ліплення (комбінований спосіб, витягування з цілого шматка, ліплення окремих деталей іграшки і компонування їх). Орнамент іграшки. Розпис іграшки фарбами, ангобами, поливання. Колір поливи.

Практична частина. Вибір образу для виготовлення іграшки. Аналіз можливих варіантів ліплення, їхня залежність від структурних і

73

композиційних особливостей іграшки та іграшкового сюжету. Вибір найдоцільнішого способу виготовлення визначеного образу з урахуванням народних традицій і художньо-пластичних можливостей глини. Підготовка робочого місця, матеріалів та інструментів. Ескізний малюнок на папері. Планування послідовності виконавських дій і їх реалізація. Ліплення іграшки.

Розділ 3. Підготовка до випалювання та випалювання керамічних іграшок (20 год.)

3.1. Сушіння іграшки (8 год.)

Способи та особливості сушіння. Температура сушіння.

Практична частина. Сушіння виліплених іграшок.

3.2. Обробка сухої іграшки та підготовка її до випалювання (8 год.)

Шліфування і замивання сухої іграшки.

Практична частина. Підготовка виліплених іграшок (іграшки на козацьку тематику, свищики, фігурки домашніх тварин тощо) до випалювання.

3.3. Способи випалювання (2 год.)

Випалювання в гончарному горні (піч відкритого полум'я), у муфельній

печі (закритий теплоносій) та його особливості. Печі за способом випалювання (дрова, мазут, газ) і електропечі. Правила роботи біля гончарного горна, муфельної печі.

3.4. Магічне значення кольорів і символіка орнаменту (2 год.)

Кольори та символіка орнаменту в українській міфології.

Розділ 4. Поливання та випалювання керамічних іграшок (40 год.)

Визначення поливи. Види полив. Визначення густини поливи та підготовка її до використання (перемішування, проціджування). Нанесення поливи на поверхню іграшки (занурення у поливу, поливання, пульверизація, нанесення пензликом). Особливості поливання керамічної іграшки. Способи «полива на поливку», «полива на ангоб». Кольорова полива (синя, зелена, жовта, біла, прозора, поливи високого вогню). Способи імітації полив. *Практична частина.* Поливання керамічних іграшок прозорою та білою поливами способами занурення та пульверизації. Використання кольорових полив. Підбір полив для кожної іграшки. Поливання керамічних іграшок способом «полива на поливу». Підготовка робочого місця, матеріалів та інструментів. Декорування іграшок ангобами та поливами способом «полива на ангоб».

Розділ 5. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з народними майстрами.

74

Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- історичні витoki української керамічної іграшки;
- орнаментальну символіку глиняних виробів;
- правила виконання ескізних малюнкiв на папері;
- види гончарних інструментів;
- загальні ознаки придатності керамічної сировини;
- умови збереження пластичності глини;
- способи декорування поверхні керамічного виробу;
- техніки ліплення;
- основні прийоми розпису фарбами.

Вихованці мають уміти:

- виконувати ескізний малюнок на папері;
- користуватися інструментами для роботи з глиною;
- готувати керамічне тісто;

- володіти техніками ліплення;
- готувати поливу;
- декорувати поверхню невипаленої глини;
- виконувати розпис пензлем;
- випалювати іграшку.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№ з/п	Основне обладнання	Кількість
<i>Обладнання спеціалізоване</i>		
1.	Гончарна піч для випалювання виробів	1 шт.
<i>Матеріали</i>		
1.	Глина	1 кг
2.	Серветки з тканини або поліетилену	20 шт.
3.	Фарби	20 шт.
<i>Інструменти</i>		
1.	Пензлики	20 шт.
2.	Посуд для води	20 шт.
3.	Посуд для замісу глини	20 шт.
4.	Стеки	20 шт.
5.	Турнетки	20 шт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Данченко Л.О. Народна іграшка / Л.О. Данченко. – К.: Мистецтво, 1993.
2. Качкан В. Жива глина: мандрівка в минуле та сьогоднішнє Опішного / В.Качкан. – Опішне: Українське Народознавство, 1994. – 232 с.
3. Лащук Ю. Покутська кераміка / Ю.Лащук. – Опішне: Українське Народознавство, 1998. – 160 с.
4. Русаков Н.М. Ліплення в початкових класах: посіб. для вчителя / Н.М.Русакова. – К., 1980.
5. Федотов Г.Я. Послушная глина (Основы художественного ремесла) / Г.Я.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ГІЛЬЙОШУВАННЯ

Основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Гільйошування – живопис гарячою голкою. Це новий, але вже досить популярний вид декоративно-прикладної творчості, який дозволяє нетрадиційно використовувати добре відомі прийоми аплікації, вишивки «ришельє», випалювання та випилювання по дереву, чеканки, малювання. Цей вид рукоділля заснований на властивості синтетичних тканин плавитись під високою температурою, а при вистиганні – спаюватися між собою. Такий метод обробки тканини дає можливість прикрасити домівку, створити оригінальні предмети побуту та неповторного одягу.

Навчальна програма художньо-естетичного напряму декоративно-ужиткового профілю розрахована на дітей віком від 10 років. Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості у процесі опанування техніки гільйошування.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей: пізнавальна – оволодіння знаннями та поняттями техніки гільйошування, активізація пізнавальної діяльності;

практична – формування та розвиток умінь і навичок гільйошування, набуття практичного досвіду в техніці випалювання по тканині; творча – розвиток творчих здібностей;

соціальна – формування позитивних якостей особистості: працелюбність, наполегливість, старанність; прищеплення інтересу до прикладної творчості; виховання пошани до традицій рідного краю та культури праці.

Навчальна програма побудована блочним способом, який передбачає розподіл навчального матеріалу на самостійні структурні одиниці (блоки), що дає можливість заміни одного змістовного блоку розділу або теми іншим залежно від наявних організаційно-методичних умов та запитів вихованців.

Навчальна програма розрахована на такі рівні:

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень);

вищий рівень – 324 год. (9 год. на тиждень).

Навчальна програма складена з урахуванням психолого-педагогічних та фізичних особливостей дітей підліткового віку, для яких важливо задовольнити свої інтереси, виразити себе в творчому процесі та досягнути особистого успіху в практичній діяльності.

Робочі місця мають бути організовані у просторому, світлому приміщенні. Гуртківці повинні засвоїти правила техніки безпеки під час роботи з різними інструментами та матеріалами.

Техніку гільйошування добре засвоює той, хто володіє навичками малювання або будь-якого рукоділля. Мистецтво гільйошування вимагає акуратності, точності виконання малюнка та відтворення по ньому виробу.

77

На етапі основного рівня відбувається знайомство з композиціями, вивчається техніка гільйошування. У процесі занять діти отримують елементарні знання, вміння та навички з декоративно-прикладного мистецтва, розвивають фантазію, знайомляться з матеріалами та інструментами.

Програмою вищого рівня передбачено вдосконалення вихованцями своєї майстерності.

Теми занять повторюються кожного року: виконання аплікацій з тканини, серветка з рослинним сюжетом, серветка з геометричним орнаментом, квітів, листівки, аплікаційних сюжетних картин. Різниця полягає в тому, що з кожним роком ускладнюється технологія виконання виробів. Якщо вихованці першого року навчання, в основному, працюють над простими формами та плоскими виробами, то для вихованців наступних років пропонуються напівоб'ємні вироби, композиційно та технічно ускладнені, використовуються нові види зварювання тканин, прикріплення готових виробів до композиції. Впродовж усього навчання вихованці працюють з різними за фактурою матеріалами. Кольорові шматочки тканини використовують як палітру.

Програма передбачає такі форми навчання: пояснення та закріплення матеріалу, усне опитування, використання ілюстрацій, так і не традиційні: вікторини, ділові ігри, виставки, конкурси, творчі проекти, інтегровані заняття.

Вихованці беруть участь у фестивалях-конкурсах, колективних і персональних виставках робіт.

За даною програмою можуть проводитись заняття в групах індивідуального навчання, які організовуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. За необхідності керівник гуртка може внести до програми певні зміни, які не повинні впливати на загальний зміст навчальної програми та кількість навчальних годин. Незмінними мають залишатися мета, завдання і прогнозований результат освітньої діяльності.

Основний рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3

Розділ 1. Основні прийоми випалювання	12	27	39
1.1. Гільйошування як новий вид мистецтва	3	3	6
1.2. Підготовка синтетичних матеріалів та пристроїв для	3	6	9

випалювання. Термінологія			
1.3. Прийоми гільйошування	6	18	24
Розділ 2. Види оздоблення швейних виробів	6	9	15
2.1. Види оздоблення виробів. Матеріалознавство	3	6	9
2.2. Кольорознавство, композиція	3	3	6
Розділ 3. Аплікація в техніці гільйошування	24	84	108
3.1. Види аплікацій	3	18	21
3.2. Техніки з'єднання деталей виробу	6	12	18
3.3. Шаблони. Виготовлення шаблонів. Правила та особливості їх використання	3	6	9
3.4. Одношарове випалювання	3	12	15
3.5. Прорізне ажурне випалювання (перфорація на тканині)	3	12	15
3.6. Виготовлення творчих проектів та виробів різними способами	6	24	30
Розділ 4. Квіти з тканини	6	27	33
4.1. Виготовлення простих квітів	3	15	18

4.2. Канзаші та атласна стрічка	3	12	15
Розділ 5. Екскурсії, конкурси, свята, виставки	3	12	15
Підсумок	3	-	3
Разом	55	161	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Організаційні питання. Правила поведінки в колективі. Робоча кімната. Інструменти та матеріали. Правила безпеки на заняттях.

Поняття про гільйонування.

Розділ 1. Основні прийоми випалювання (39 год.)

1.1. Гільйонування як новий вид мистецтва (6 год.)

Види жіночого рукоділля. Виникнення техніки гільйонування. Інструменти для гільйонування. Основні техніки безпеки. Техніка безпеки при роботі з випалювачем. Основні терміни та прийоми роботи. *Практична частина.* Екскурсія в музей, показ робіт.

1.2. Підготовка синтетичних матеріалів та пристроїв для

79

випалювання. Термінологія (9 год.)

Підбір тканини. Особливості копіювання малюнка при гільйонуванні. Термінологія, яка використовується при випалюванні.

Практична частина. Виготовлення фігурних лінійок, шаблонів та трафаретів. Виконання малюнка на папері. Перебивання малюнка на тканину.

1.3. Прийоми гільйонування (24 год.)

Основні прийоми та способи випалювання по тканині. Перфорація та її варіанти. Інструкція щодо роботи з випалювачем. Догляд за виготовленими виробами: прання та волого-теплова обробка (ВТО). Відбір способу випалювання відповідно до виду виробу, його призначення, кольору та фактури тканини.

Практична частина. Підготовка тканини до роботи. Виконання крапок, ліній, штрихів, дірок гарячою голкою. Вирізування деталей по шаблону та трафаретам. Засвоєння технік перфорації, зварювання, прорізування. Обробка краю виробу за допомогою фігурної лінійки. З'єднання деталей двома способами: зварювальний та «крапельне зварювання». Виготовлення шарфа з фігурним краєм за допомогою фігурної лінійки.

Розділ 2. Види оздоблення швейних виробів (15 год.)

2.1. Види оздоблення виробів. Матеріалознавство (9 год.)

Класифікація тканин. Технологія виготовлення тканин з натуральних та хімічних волокон. Оздоблення виробів. Прийом вишивки в гільйошуванні. Гільйошування в сучасному житті та побуті.

Практична частина. Підбір матеріалу та підготовка його до роботи. Визначення клейкості та міцності тканини. Підбір тканин для випалювання.

2.2. Кольорознавство, композиція (6 год.)

Значення кольорового рішення у виготовленні виробу. Гармонійне поєднання кольорів. Закони композиції: пропорції, ритм, симетрія.

Практична частина. Виконання ескізу виробу в кольорі, художньо оформленого для випалювання по тканині.

Розділ 3. Аплікація в техніці гільйошування (108 год.)

3.1. Види аплікацій (21 год.)

Історія аплікації. Види аплікацій (накладна, тіньова) та їх використання. Техніка вишивки в аплікації.

Практична частина. Одношарові аплікації. Панно «Скрипка». Виготовлення комірця в техніці (накладна аплікація). Багат шарова аплікація «Мій творчий проект». Монограма «Мої ініціали».

3.2. Техніки з'єднання деталей виробу (18 год.)

Способи закріплення деталей. Зварювання та їх види. З'єднання синтетичних матеріалів випалюванням.

Практична частина. Вирізування та закріплення деталей аплікації.

80

Виконання тіньової та накладної аплікації-мініатюри «Дзвіночки».

Виготовлення серветки «Мак», «Ромашка».

3.3. Шаблони. Виготовлення шаблонів. Правила та особливості їх використання (9 год.)

Техніки випалювання візерунку. Шаблони та особливості їх використання. Зберігання та підбір матеріалу для шаблонів. *Практична частина.* Випалювання по шаблону. Заготовка різноманітних шаблонів та використання їх у роботі.

3.4. Одношарове випалювання (15 год.)

Основні способи випалювання по тканині. Підбір матеріалу.

Практична частина. Серветка «Матусі». Мініатюра «Новорічна».

Симетрична композиція-хустинка «Зимова краса».

3.5. Прорізне ажурне випалювання (перфорація на тканині) (15 год.)

Форми перфорації (кружечки, краплинки, сердечка, квіточки, ромбики). Оформлення кромки. Обробка країв виробу.

Практична частина. Виготовлення ажурної хустинки за допомогою перфорації. Виготовлення серветки двошаровим випалюванням. **3.6.**

Виготовлення творчих проектів та виробів різними способами (30 год.)

Удосконалення та створення власних композицій.

Практична частина. Виконання різноманітних виробів. Розробка малюнків за власним бажанням. Творчі проекти: носовичок, серветка, шарфик, панно, листівка.

Розділ 4. Квіти з тканини (33 год.)

4.1. Виготовлення простих квітів (18 год.)

Види інструментів та правила поведінки з ними. Матеріали для виготовлення квітів. Прості шви для модулів.

Практична частина. Послідовність виготовлення модуля та закріплення на основі. Виготовлення модулів. Квітка «Примула». Квітка «Клематис». Квітка «Троянда». Панно з готових модулів «Квіткове поле». **4.2. Канзаші та атласна стрічка (15 год.)**

Історія виникнення канзаші. Прилади та інструменти для виготовлення квітів. Презентація «Квіти своїми руками».

Практична частина. Виготовлення пелюсток.

Розділ 5. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (15 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.